

Elina Meriläinen

VANHUUSELÄKEPÄÄTÖSTEN MUUTOKSENHAKU - MISTÄ ASIOISTA ELÄKEPÄÄTÖKSEN SAANEET VALITTAVAT?

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2022

TIIVISTELMÄ

Elina Meriläinen: Vanhuuseläkepäätösten muutoksenhaku – Mistä asioista eläkepäätöksen saaneet valittavat?
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2022

Eläketurvalla on koko yhteiskunnan tasolla merkittävä rooli. Eläkkeensaajia on nykyisin Suomessa noin 1,5 miljoonaa, joista valtaosalle eläke on ensisijainen toimeentulon lähde. Eläkkeen tarkoituksena on tasata eläkkeelle jäävän henkilön tulotason pudotusta ja turvata toimeentulon jatkuminen erilaisissa elämäntilanteissa. Eläke turvaa työntekijän tai yrittäjän toimeentuloa erilaisten sosiaalisten riskien, kuten työkyvyttömyyden, perheenjäsenen kuoleman tai vanhuuden varalta.

Oikeusturvan kannalta on tärkeää, että muutoksenhakujärjestelmä toimii myös eläkeasioissa. Ennakollisen oikeussuojan mukaan viranomaisten vastuulla on menetellä aikaisemmin säädettyjen lakien mukaan, perustella päätöksensä ja kuulla asiakasta, jotta asiat saadaan ratkaistua oikein mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Kuitenkin, jos asiakas on päätökseen tyytymätön, on mahdollista turvautua jälkikäteiseen oikeussuojaan, eli muutoksenhakuun. Päätöksestä valittaminen on jokaisen eläkkeensaajan oikeus, jonka avulla taataan asioiden toteutuminen oikein ja lainmukaisesti.

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena oli tarkastella vanhuuseläkepäätösten muutoksenhakua ja selvittää, millaisista asioista vanhuuseläkepäätöksen saaneet asiakkaat valittavat. Lisäksi tarkasteltiin valitusten ratkaisuja eläkeyhtiössä ja syvennyttiin erityisesti rautettuihin valituksiin. Tutkielman aineistona käytettiin yhden suomalaisen eläkevakuutusyhtiön vuonna 2021 vireille tulleita vanhuuseläkepäätöksistä tehtyjä valituksia. Aineisto koostui yhteensä 65:stä valituksesta. Lopulliseksi aineiston kooksi tarkentui 62 valitusta. Kolme valitusta rajattiin aineiston käsittelyvaiheessa tutkimuksen ulkopuolelle, koska ne eivät vastanneet tutkimuksen sisältöä. Valitusten sisältö oli vapaamuotoista ja tekstin pituus vaihteli muutamasta lauseesta kolmeen sivuun. Tutkielma rajattiin koskemaan ainoastaan vanhuuseläkepäätöksistä tehtyjä valituksia ja eläkelaitoksen niistä tekemiä ratkaisuja. Tutkimusaineiston analysointiin valittiin laadullisen sisällönanalyysin tapa. Tutkielman teoria painottui Suomen työeläkejärjestelmään, sosiaalivakuuttamiseen ja muutoksenhakuun.

Tutkimuksen tuloksena valitukset jaettiin sisällön perusteella kahdeksaan eri kategoriaan: puuttuvat ansiot, eläkkeen alkaminen, oikeus eläkkeeseen, eläkkeen määrä, hakeminen, palkattomat jaksot, LITA-vähennykset ja muut. Rautettuja tapauksia oli aineiston joukossa yhteensä 22 kappaletta. Rautettujen valitusten joukossa korostuivat etenkin eläkettä valituksella hakeneet, yleisesti rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen liittyvät valitukset sekä väliaikaisesta päätöksestä valittaneet.

Avainsanat: eläkkeet, työeläkkeet, vanhuuseläke, muutoksenhaku, työeläkelaitokset

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
1.1 Tutkielman aihepiiri ja merkitys.....	4
1.2 Tutkimusongelmat ja rajaukset	5
1.3 Keskeiset käsitteet ja lyhenteet	6
1.4 Tutkimusmenetelmät ja teoria	7
1.5 Aikaisemmat tutkimukset	8
1.6 Tutkielman rakenne ja teoreettinen viitekehys.....	9
2 SUOMEN TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ	11
2.1 Työeläkevakuuttaminen Suomessa	11
2.2 Eläkkeiden rahoitus ja eläkemenot	12
2.3 Eläkkeen karttuminen	13
2.4 Vanhuuseläke	15
2.5. Oikeusturva ja hyvä hallintotapa.....	15
3 MUUTOKSENHAKU TYÖELÄKEASIOISSA	17
3.1 Valituksen tekeminen ja valitusasteet.....	17
3.2 Varsinainen muutoksenhaku	18
3.3 Ylimääräinen muutoksenhaku	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
4.1 Aineisto	21
4.2 Taustatiedot.....	22
4.3 Valitusten sisältö ja ratkaisut	23
4.4 Rauetetut tapaukset.....	29
5 YHTEENVETO	33
5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja johtopäätökset	33
5.2 Tutkimusprosessin arviointia ja jatkotutkimusehdotuksia	34
LÄHTEET	36

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman aihepiiri ja merkitys

Eläketurvalla on koko yhteiskunnan tasolla merkittävä rooli. Eläkkeensaajia on nykyisin Suomessa noin 1,5 miljoonaa (Eläketurvakeskus, 2022e). Eläkkeensaajista valtaosalle eläke on ensisijainen toimeentulon lähde (Havakka ym., 2017, 86). Eläkkeen tarkoituksena on tasata eläkkeelle jäävän henkilön tulotason pudotusta ja turvata toimeentulon jatkuminen erilaisissa elämäntilanteissa (Rantala & Pentikäinen, 2009, 302). Eläke siis turvaa työntekijän tai yrittäjän toimeentuloa erilaisten sosiaalisten riskien, kuten työkyvyttömyyden, perheenjäsenen kuoleman tai vanhuuden varalta.

Eläkkeet ovat Suomessa yksi osa laajaa sosiaalivakuuttamisen kokonaisuutta. Lakisääteiseen eläketurvaan kuuluvat Kelan maksama kansaneläke ja takuueläke sekä ansioperusteinen työeläke. (Tela, 2022). Yksityisen sektorin työeläketurvaa hoitavat työeläkelaitokset, eli työeläkeyhtiöt, eläkesäätiöt ja eläkekassat. Julkisen sektorin työeläkkeitä hoitaa puolestaan Keva. Eläkeyhtiöt tekevät yhteistyötä keskenään esimerkiksi yhteisten rekisterien ja tietoliikenteen avulla. Tämä mahdollistaa eläkkeenhakijalle yksinkertaisemman hakukokemuksen, koska samalla hakemuksella voi hakea sekä kansaneläkettä että yksityisellä ja julkisella alalla kertynyttä työeläkettä. (Rantala & Pentikäinen, 2009, 304).

Työntekijän työuran aikaisista palkkatuloista osa kuluu sosiaalivakuutusmaksuihin, joiden avulla katetaan hyvinvointiyhteiskunnan toimintaa. Työeläkemaksuja maksavat niin työntekijät kuin työnantajatkin. Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus toimeentuloon työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana. Rantala & Pentikäinen (2009, s. 303) kuvailevatkin työeläkettä ns. jatkopalkaksi, jonka avulla eläkkeelle jäävän henkilön kulutusmahdollisuudet eivät pienene kohtuuttoman paljon työuran aikaisesta tasosta.

Oikeusturvan kannalta on tärkeää, että muutoksenhakujärjestelmä toimii myös eläkeasioissa. Ennakollisen oikeussuojan mukaan viranomaisten vastuulla on menetellä aikaisemmin säädettyjen lakien mukaan, perustella päätöksensä ja kuulla asiakasta, jotta asiat saadaan ratkaistua oikein mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Kuitenkin, jos asiakas on päätökseen tyytymätön, on mahdollista turvautua jälkikäteiseen oikeussuojaan, eli muutoksenhakuun. Päätöksestä valittaminen on jokaisen eläkkeensaajan oikeus, jonka avulla taataan asioiden toteutuminen oikein ja lainmukaisesti. (Rissanen ym. 2017, 174).

1.2 Tutkimusongelmat ja rajaukset

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on tutkia yhden suomalaisen eläkeyhtiön vuonna 2021 vireille tulleita vanhuuseläkepäätöksiin liittyviä valitustapauksia ja tarkastella millaisia teemoja valitusten joukosta löytyy.

Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Millaisia aiheita vanhuuseläkepäätöksiin liittyvät valitukset käsittelevät?
- 2) Millaisin keinoin eläkeyhtiö pystyisi vaikuttamaan rauetettujen tapausten vähentämiseen?

Ensimmäinen tutkimuskysymys keskittyy valitusten sisällön tarkastelemiseen. Aineistoa jaotellaan eläkelaitoksen omien ratkaisujen perusteella neljään ryhmään: myöntö, osittainen itseoikaisu, hylkäys, rautus. Aineiston perusteella on tarkoitus analysoida, millaisia teemoja valitusten joukosta löytyy. Toinen tutkimuskysymys keskittyy syvemmin yhteen näistä ryhmistä, rauetettuihin valituksiin. Tavoitteena on tunnistaa, millaisia aiheita nimenomaan rauetetut valitukset käsittelevät ja pohtia, millaisia keinoja voitaisiin käyttää niiden vähentämiseen.

Tässä tutkielmassa tutkitaan yhden eläkevakuutusyhtiön vanhuuseläkepäätöksiin liittyviä valituksia. Vanhuuseläkkeisiin liittyviä valitustapauksia vuonna 2021 on aineistossa yhteensä 65. Tämän tutkielman kannalta rajaus vain yhteen eläkelajiin on perusteltua, koska otoskoko kasvaa liian suureksi, jos muita eläkelajeja otetaan mukaan. Tapauksia pystytään tarkastelemaan syvemmin, kun tutkielman aihe on rajattu vanhuuseläkepäätösten valituksiin.

1.3 Keskeiset käsitteet ja lyhenteet

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen kannalta oleellisia käsitteitä ja lyhenteitä.

Eläke on sosiaalietuus, joka turvaa toimeentulon erilaisissa elämäntilanteissa, kuten vanhuuden, työkyvyttömyyden tai perheenhuoltajan kuoleman varalta (Havakka ym., 2017, s. 86).

Työeläke on eläkemuoto, joka karttuu aikaisemmin tienattujen työansioden perusteella. Suomessa myönnettäviä työeläkkeitä ovat vanhuuseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläkkeet, perhe-eläke ja työuraeläke. (Eläketurvakeskus, 2022e).

Vanhuuseläke on eläke, jota voi hakea tietyssä iässä. Vanhuuseläke koostuu työeläkkeestä ja tarvittaessa täydentyy kansaneläkkeellä, jos työeläkkeen osuus jää pieneksi. Vanhuuseläkkeen aikaisin alkamisikä määritellään jokaiselle ikäluokalle erikseen, esimerkiksi vuonna 1960 syntyneillä tämä on 64 vuotta ja 6 kuukautta. (Rissanen ym. 2017, 132).

Elinaikakerroin tarkoittaa jokaiselle ikäluokalle erikseen vahvistettua kerrointa, jonka avulla eläkkeen määrää sopeutetaan vastaamaan elinajanodotteen muutosta. Kerroin määritetään jokaiselle ikäluokalle 62-vuotiaana ja se vaikuttaa jokaiseen myönnettyyn eläkkeeseen pienentävästi, riippumatta siitä, missä iässä eläkkeen aloittaa. Elinaikakertoimen vaikutusta voi pienentää työskentelemällä pidempään. (Eläketurvakeskus, 2022c).

Valitus on asiakkaan tekemä kirjallinen ilmoitus tyytymättömyydestä eläkepäätökseen.

Itseoikaisu on termi, joka kuvaa eläkelaitoksen omaa muutoksenhakuprosessiin liittyvää toimenpidettä virheelliseksi osoitetun päätöksen muuttamiseksi. Eläkeyhtiö huomaa tehneensä virheen ja korjaa päätöstä asiakkaan vaatimusten mukaisesti.

Valituksen rauetus tapahtuu, kun eläkkeenhakija on valittanut annetusta eläkepäätöksestä ja syystä tai toisesta päätyy peruuttamaan valituksensa. Rauetuksen tekee eläkeyhtiö, mutta muutoksenhakijaan otetaan yleensä yhteyttä ennen valituksen rautusta. Valitus voidaan rauettaa esimerkiksi, jos valitus on tehty väliaikaisesta päätöksestä, josta ei ole valitusoikeutta.

TyEL = työntekijän eläkelaki

YEL = yrittäjän eläkelaki

JuEL = julkisten alojen eläkelaki

TELK = Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta, työeläkeasioiden ensimmäinen muutoksenhakuaste, työeläkeyhtiöistä itsenäinen toimija

VakO = Vakuutusosoikeus, työeläkeasioiden korkein muutoksenhakuaste

1.4 Tutkimusmenetelmät ja teoria

Tutkielma toteutetaan kvalitatiivisella tutkimusotteella, lähestymistapana tapaustutkimus. Laadullisilla, eli kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä tutkitaan usein tulkinnallisia ja vuorovaikutuksellisia ilmiöitä ja menetelmät antavat tilaa aineistopohjaiselle lähestymiselle (Puusa & Juuti, 2011, 49). Kvalitatiiviseen tutkimukseen voi kuulua myös kirjallisten aineistojen, selvitysten tai raporttien tulkitseminen (Koskinen, Alasuutari & Peltonen, 2005, 130). Kvalitatiivinen tutkimustapa on tähän tutkielmaan sopiva, sillä aineisto koostuu asiakkaiden kirjoittamista vapaamuotoisista teksteistä, jotka vaativat tulkintaa.

Tapaustutkimuksessa tutkitaan tiettyä ilmiötä, organisaatiota tai muuta määriteltyä joukkoa, tässä tapauksessa vanhuuseläkepäättöksiin liittyviä valituksia (Eriksson & Koistinen, 2005, 6). Tämän tutkielman tuloksilla ei pyritä yleistettävyyteen, pikemminkin tarkoituksena on syvällisesti ymmärtää aineistoa ja sen sisältöä.

Aineiston tulkintaan on valittu laadullisen sisällönanalyysin lähestymistapa. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheita voivat olla esimerkiksi aineiston pilkkominen, sen käsitteellistäminen ja lopuksi uudelleen kasaaminen (Alasuutari, 2011, 38). Aineiston analyysi aloitetaan aineistoon tutustumisella ja sen järjestämisellä oikeanlaiseen muotoon. Sen jälkeen aineistoa käsitteellistetään, eli siitä pyritään löytämään yhdistäviä teemoja ja erilaisia kategorioita. Lopuksi tehdään tutkimustyön yhteenveto, eli esitellään ja vertaillaan tapauksia kategorioittain. Sisällönanalyysi keskittyy aineiston aiheisiin ja teemoihin, mutta kielellistä ilmaisua ei varsinaisesti analysoida (Kallinen & Kinnunen, 2022).

Teoria perustuu vahvasti työeläkejärjestelmään, sosiaalivakuutukseen ja muutoksenhaun periaatteisiin. Tähän liittyvää tutkimusdataa on haettu esimerkiksi Eläketurvakeskuksen ylläpitämillä sivustoilta, aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta ja lainsäädännöstä.

Tutkimukseen on etsitty sisältöä esimerkiksi seuraavilla hakusanoilla: eläkkeet, työeläkkeet, vanhuuseläke, eläkejärjestelmät, työntekijän eläkelaki, muutoksenhaku, työeläkelaitokset, valitus.

1.5 Aikaisemmat tutkimukset

Työeläkejärjestelmää, työeläkkeiden muutoksenhakua ja eri eläkelajeja on tutkittu laajasti monesta eri näkökulmasta. Vanhuuseläkkeiden osalta aihetta on kuitenkin perusteltua tutkia tarkemmin, sillä muutoksenhaun näkökulmasta nimenomaan tästä eläkelajista ja eläkeyhtiöiden päätöksistä on tehty aikaisemmin suhteellisen vähän tutkimusta.

Samana aihepiirin tutkimuksista monet käsittelevät ylempien valitusasteiden, kuten vakuutusosoikeuden päätöksiä, eivätkä keskity eläkelaitoksen omiin ratkaisuihin esim. ”Ylimääräinen muutoksenhaku vakuutusosoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asioissa” (Vähä-Haukijärvi, 2015). Myös työkyvyttömyyseläkkeisiin ja niihin liittyviin valituksiin tai hylkäyspäätöksiin liittyvää tutkimusta on löydettävissä runsaasti, esim. ”Työkyvyn arvioinnin teoreettiset ongelma-alueet ja valituksenalaisten työkyvyttömyyseläkepäättösten muuttumiseen vakuutusosoikeudessa vaikuttavat tekijät” (Lehto, 2007).

Muutoksenhakua eläkejärjestelmässä on käsitelty useissa eri tutkielmissa. Esimerkiksi Minna Valtanen (1999) tutki pro-gradu tutkielmassaan ”Työkyvyttömyys- ja yksilöllisten varhaiseläkepäättösten perustelevinen eläkelautakunnassa ja vakuutusosoikeudessa: tutkimus Keskinäisen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sammon valitustapauksista vuosilta 1995 ja 1998-1999” eläkepäättösten ratkaisuja eri muutoksenhakuelimissä. Myös Anne Vaulasen (1986) opinnäytetyössä ”Muutoksenhaku Kansaneläkelaitoksen antamiin kansaneläkepäättöksiin” tutkittiin eläkepäättösten muutoksenhakua, kuitenkin kansaneläkkeiden näkökulmasta. Molemmat tutkimukset ovat yli 20 vuotta vanhoja, joten tieto on monelta osin vanhentunutta ja lainsäädäntökin on ehtinyt muuttua useaan otteeseen. Pääpaino näissä tutkimuksissa on toisessa työkyvyttömyyseläkkeessä ja toisessa kansaneläkkeessä, eivätkä ne siten vastaa tämän kandidaatintutkielman sisältöä.

Työeläkkeiden muutoksenhausta on tehty tutkimuksia monista eri näkökulmista. Esimerkiksi Minna Latva-Äijö (2012) tutki opinnäytetyössään ”Työeläke ja siihen liittyvä muutoksenhaku asiakkaan näkökulmasta” työeläkkeen muutoksenhakua asiakkaan näkökulmasta kyselytutkimuksen avulla. Taustateoria keskittyy tämän kandidaatintutkielman lailla myös työeläkejärjestelmään ja muutoksenhakuun, mutta Latva-Äijön työssä näkökulma ja aineiston tyyppi ovat erilaisia.

1.6 Tutkielman rakenne ja teoreettinen viitekehys

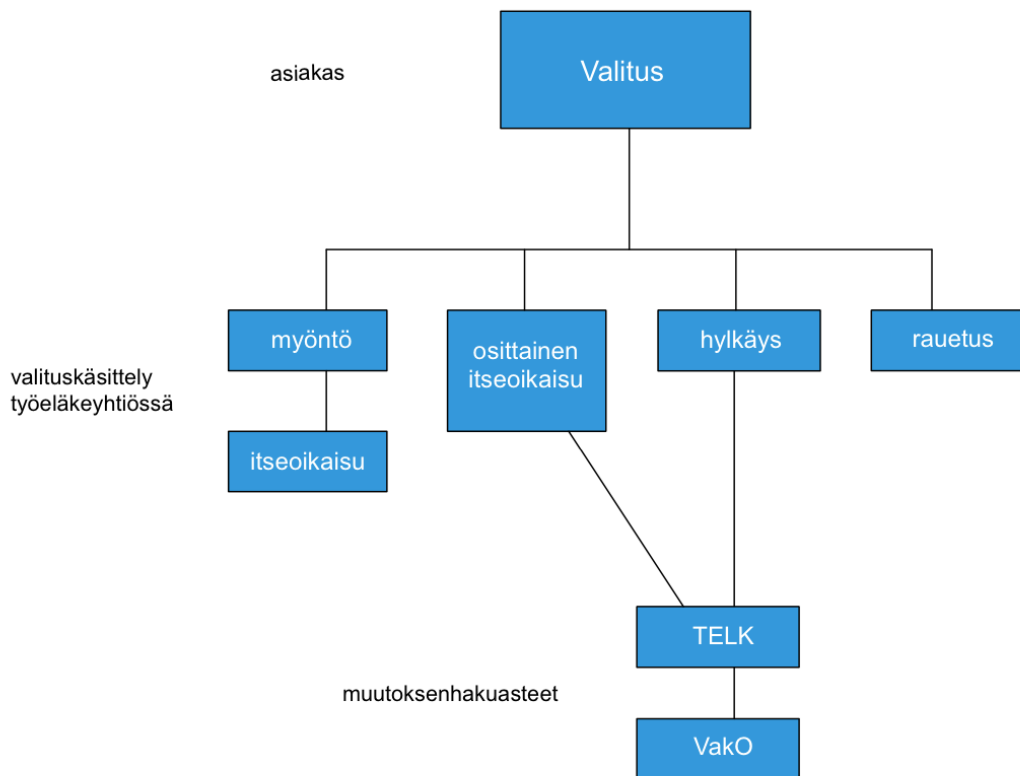
Tutkielman johdannon avulla taustoitetaan tutkielman aihepiiriä ja autetaan lukijaa tutustumaan aiheeseen. Johdannon jälkeen esitellään tutkimuskysymykset, keskeiset käsitteet, tutkimusmenetelmät, aikaisempi tutkimus sekä tutkielman viitekehys.

Tutkielman teoreettinen osuus aloitetaan toisesta luvusta työeläkejärjestelmän esittelyllä. Luvussa käydään läpi työeläkevakuuttamisen peruseriaatteet, eläketurvaan ja eläkkeen karttumiseen liittyvät seikat sekä eläkkeiden rahoitusmalli. Tämän lisäksi luvussa esitellään tarkemmin tutkielman pääosassa oleva vanhuuseläke sekä tarkastellaan oikeusturvaa.

Tutkielman kolmannessa luvussa kuvataan tarkemmin valitusta ja muutoksenhaun prosessia. Luvun alussa esitellään muutoksenhakuasteet ja tarkastellaan valituksen tekemistä ja sen vaiheita. Luvun loppu keskittyy muutoksenhakukeinoihin, eli varsinaiseen ja ylimääräiseen muutoksenhakuun.

Tutkielman neljäs luku keskittyy varsinaiseen tutkimusaineistoon, sen jaotteluun ja käsittelyyn. Aineiston käsittelyä tukevat erilaiset taulukot ja kuviot. Luku alkaa aineiston ja taustatietojen esittelyllä, jonka jälkeen siirrytään tutkimaan valitusten sisältöä ja ratkaisuja kategoria kerrallaan. Luvun lopussa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia tarkemmin etenkin rauetettujen tapausten näkökulmasta ja esitellään keinoja, joilla valitusten määrää voisi vähentää.

Tutkielman viidennessä luvussa tehdään tutkielman yhteenveto. Luvussa palataan tutkielman alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja arvioidaan tutkimusprosessia sekä esitetään ehdotuksia jatkotutkimukselle.

Kuvio 1. Valituskäsittelyn eteneminen

Teoreettinen viitekehys koostuu valitusprosessista, jonka eteneminen on kuvattu yllä olevassa kuviossa 1. Valituskäsittely on kaikkien työeläkelajien kohdalla samanlainen, tämä tutkielma käsittelee kuitenkin nimenomaan vanhuuseläkkeen muutoksenhakua.

Valituksen saapuessa eläkeyhtiöön, on yhtiöllä neljä eri tapaa ratkaista asia. Valituksen rauettaminen tapahtuu joko asiakkaan itsensä tai eläkeyhtiön toimesta esimerkiksi tapauksissa, joissa valitus on väärä keino edistää asiakkaan asiaa. Toiset vaihtoehdot valituskäsittelyssä ovat myöntö, hylkäys ja osittainen itseoikaisu. Jos eläkelaitos päättää toteuttaa myönnön kokonaisuudessaan, toteutuu ns. itseoikaisu, jossa eläkelaitos itse antaa korjaavan päätöksen asiakkaalle. Jos asiakkaan vaatimukseen suostutaan ainoastaan osittain, on kyseessä osittainen itseoikaisu. Tällöin korjaava päätös annetaan väliaikaisena ja valitus siirtyy TELKin käsiteltäväksi. Jos myös TELKin päätös on hylkäävä, voi asiakas valittaa edelleen Vakuutusoihteuteen. Vakuutusoihteus on työeläkeasioissa korkein ja viimeinen valitusaste, eikä sen päätöksistä voi enää valittaa.

2 SUOMEN TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ

2.1 Työeläkevakuuttaminen Suomessa

Työeläkealainsäädännön toimeenpanoa Suomessa hoitaa moni eri taho. Yksityisten työeläkevakuutusyhtiöiden, eläkekassojen ja eläkesäätiöiden lisäksi toimeenpanosta vastaa myös julkisen alan eläkevakuuttaja Keva (Eläketurvakeskus, 2022b). Työeläkelaitoksilla on yhteisvastuu lakisääteisten työeläkkeiden maksamisesta (Tenhunen & Vaittinen, 2016, s. 19). Suomessa on käytössä ns. viimeisen eläkelaitoksen periaate (VILMA), joka tarkoittaa, että se laitos, jossa henkilön viimeisin työsuhte on vakuutettu hoitaa eläkkeen myöntämisen ja maksamisen (Työeläkelakipalvelu, 2022d). Kuitenkin jos henkilölle maksetaan jo eläkettä toisesta eläkeyhtiöstä, on vastuu yhtiöllä, johon asiakkaalla on jo voimassa oleva asiakassuhde.

Suomen työeläkkeen taustalla on kaksi tärkeää lakia: työntekijän eläkelaki ja julkisten alojen eläkelaki. Näiden lisäksi eri erityisryhmillä, kuten yrittäjillä tai merimiehillä on omat eläkelakinsa. Vuoden 2005 alusta lähtien yksityisten ja julkisten alojen työeläkettä koskevia säännöksiä yhtenäistettiin ja nykyään ne ovatkin lähes täysin yhdenmukaiset. (Rissanen ym., 2017, s. 15).

Rissanen ym. (2017, s. 13) kuvaavat Suomen työeläkejärjestelmää lakisääteisenä, pakollisena ja koko väestön kattavana, yhteisvastuuseen perustuvana järjestelmänä. Suomen työeläkkeet perustuvat koko työuran aikana karttuneisiin työansioihin. Suomessa on työeläkkeiden suhteen käytössä maksuperäinen (*defined contribution*) järjestelmä, jossa vakuutusmaksu on ennalta määritelty (Rissanen ym. 2017, s. 13).

Suomen työeläkkeellä on useita ominaispiirteitä. Työsuhteiden tai työnantajien määrällä, eikä julkisen tai yksityisen puolen vaihtamisella työuran aikana ole merkitystä eläkkeen määrään tai sen kertymiseen (Rissanen ym., 2017, s. 15). Tätä kutsutaan *koskemattomuusperiaatteeksi*. Koskemattomuusperiaate mahdollistaa työvoiman vapaan liikkuvuuden, koska eläketurvan taso pysyy työnantajasta riippumatta samana. Useissa muissa Euroopan maissa samankaltaista sääntöä ei ole. Koskemattomuusperiaatteen toteutumista varmistetaan kokoamalla tiedot

työsuhteista Eläketurvakeskuksen ja työeläkelaitosten ylläpitämiin rekistereihin (Eläketurvakeskus, 2022c).

Muita tärkeitä ominaispiirteitä ovat *katottomuus* ja *indeksisidonnaisuus*. Indeksisidonnaisuus tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että eläkkeen määrä on sidottu indeksiin, joka tarkistetaan vuosittain. Työeläkkeen määrää korotetaan indeksin verran, jotta eläkkeen taso pysyy kohtuullisena kuluttajahintatasoon nähden. Katottomuus taas viittaa eläkkeen pohjana olevien työsuhteeseen perustuvien ansioiden enimmäismäärään, jollaista Suomessa ei ole asetettu. Yrittäjän eläkevakuutuksessa kuitenkin on ns. enimmäistyötulo, jonka ylittävää ansiota ei vakuuteta. Työntekijällä tällaista rajoitetta ei siis ole. (Rissanen ym., 2017, s.16).

Lakisääteistä eläketurvaa voi täydentää vapaaehtoisella lisäeläketurvalla. Yksityiset vakuutusyhtiöt tarjoavat esimerkiksi vapaaehtoisia eläkevakuutuksia ja pankit pitkäaikaissäästämiseen tähtäviä tilejä. Valtio tukee eläkesäästämistä verohelpotuksilla. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022).

2.2 Eläkkeiden rahoitus ja eläkemenot

Lakisääteisten eläkkeiden rahoitus toimii Suomessa pääasiassa jakojärjestelmällä, eli rahoittamalla eläkkeet kunkin vuoden eläkemaksuilla. Suomessa käytössä on osittain rahastoiva järjestelmä, jossa noin neljäsosa kerättävistä maksuista rahastoidaan eläkeyhtiöiden hallinnoimiin eläkerahastoihin ja loput käytetään kuluvan vuoden eläkkeiden rahoittamiseen. (Rissanen ym., 2017, 16; Tenhunen & Vaittinen, 2016, 192). Yrittäjien eläkemaksuja ei käytetä rahastojen kartuttamiseen (Eläketurvakeskus, 2022c). Suurin vastuu eläkkeiden rahoituksesta on näin ollen työntekijöillä ja työnantajilla, joiden maksamien vakuutusmaksujen avulla järjestelmä pidetään pystyssä myös tulevaisuudessa.

Eläkkeiden rahoitukseen käytetään myös sijoitustuottoja. Sijoitustoiminnalla on Suomen eläkejärjestelmässä keskeinen merkitys, sillä nousevien eläkemenojen kustantaminen vaatii myös aikaisempina vuosina rahastoitujen työeläkemaksujen sijoitustuottojen käyttöä (Tenhunen & Vaittinen, 2016, s. 192). Nousevat eläkemenot vaikuttavat koko yhteiskuntaan. Sosiaaliturvan menot suhteessa bruttokansantuotteeseen ovat Suomessa Euroopan keskiarvoa korkeampia ja esimerkiksi pohjoismaiden välillä vertailtaessa ainoastaan Tanskan menot (31,3 prosenttia) ovat korkeammat kuin Suomessa (30,0 prosenttia). (THL, 2022, s. 4).

Elinajanodotteen muutoksella on vaikutusta myös eläkkeisiin. Ihmisten eliniän pidentyminen aiheuttaa paineita työeläkejärjestelmän rahoitukselle eläkemenojen kasvaessa vuosittain. Eläkemaksujen rahastoinnin ansioista työeläkemenojen kasvu ei kuitenkaan kaadu täysin työnantajien ja työntekijöiden kustannettavaksi. (Tenhunen & Vaittinen, 2016, s. 192). Eläkkeiden kustannusten kasvua pyritään hallitsemaan elinaikakertoimella, joka pienentää kuukausittain maksettavan eläkkeen määrää. Elinaikakerroin määritetään jokaiselle ikäluokalle erikseen 62 vuoden iässä. Kerroin vaikuttaa jokaiseen alkavaan eläkkeeseen pienentävästi, riippumatta siitä, missä iässä vanhuuseläkkeen aloittaa. (Eläketurvakeskus, 2022c).

Eläkkeensaaja pystyy kuitenkin kompensoimaan elinaikakertoimen vaikutusta lykkäyskorotuksen avulla. Lykkäyskorotusta saa 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla lykätään eläkkeelle jäämistä yli alimman vanhuuseläkeiän. Korotusta on mahdollista saada, vaikka ei työskentelisi, eikä sillä ole yläikärajaa. Lykkäyskorotus vaikuttaa koko työuran aikaiseen eläkekertymään, joten sillä voi olla melko merkittäväkin vaikutus eläkkeen määrään. (Työeläke.fi, 2021).

Työskentelystä alimman vanhuuseläkeiän ohittamisen jälkeen kertyy tavalliseen tapaan myös 1,5 prosenttia työeläkettä. Lykkäyskorotuksen avulla halutaankin kannustaa työskentelyyn myös alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Tätä korostamaan on työeläkeotteelle lisätty ns. tavoite-eläkeikä, joka kuvaa elinaikakertoimen ja lykkäyskorotuksen välistä suhdetta. Tavoite-eläkeiässä elinaikakertoimen vaikutus kompensoituu lykkäyskorotuksella, eli eläke on tällöin yhtä suuri, kuin alimmassa vanhuuseläkeiässä, jos elinaikakerrointa ei olisi olemassa. (Työeläke.fi, 2021).

2.3 Eläkkeen karttuminen

Työeläke määräytyy työntekijän työskentelyn ja siitä maksettujen ansioiden perusteella. Työnantaja on velvollinen järjestämään alaisilleen eläkevakuutuksen. Vakuutusmaksu määräytyy prosenttiosuutena työntekijän tai yrittäjän palkasta tai työtulosta. Vuonna 2021 työntekijöiden työeläkevakuutusmaksuprosentti oli 24,40 prosenttia, josta työntekijän maksuosuus oli 7,15 prosenttia työtulosta. Poikkeuksena ovat 53-62-vuotiaat työntekijät, joilla maksuosuus on vuosien 2017-2025 siirtymäaikana hieman korkeampi, 8,65 prosenttia työtulosta. (Eläketurvakeskus, 2022a).

Poikkeuksen taustalla vuoden 2017 eläkeuudistus, jossa eläkekarttumaprosentti tasattiin kaikkien työntekijöiden osalta 1,5 prosenttiin ja iäkkäämpien työntekijöiden ns. superkarttuma poistettiin. Vuosien 2017-2025 välillä on kuitenkin vielä voimassa siirtymäaika, jonka aikana 53-63-vuotiaiden karttuma on 1,7 prosenttia. Vuosien 2005-2016 aikana eläkettä karttui 18-52-vuotiaana 1,5 prosenttia, 53-62-vuotiaana 1,9 prosenttia ja 63-67-vuotiaana 4,5 prosenttia. (Työeläke.fi, 20.4.2022).

Myös erilaisista sosiaalietuksista, opiskelusta ja ulkomailla työskentelystä karttuu eläkettä. Sosiaalietuksista esimerkiksi työttömyyspäiväraha ja alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen kotona kotihoidontuen aikana kartuttavat työeläkettä. (Työeläkelakipalvelu, 2022e). Ammatillisen perustutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittamisesta eläke kertyy tutkinnon laajuuden mukaan. Esimerkiksi ammatillisesta perustutkinnosta eläke karttuu kolmen vuoden ajan, ammattikorkeakoulututkinnosta neljän vuoden ajan ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta viiden vuoden ajan. Eläkettä kertyy ikään kuin opiskelija saisi 785,94 euron kuukausipalkkaa. Näin ollen esimerkiksi ylempi korkeakoulututkinto kerryttää eläkettä noin 59 euroa kuukaudessa. Eläkkeen alkaessa eläkevakuutettuja tuloja tulee tutkinnon suorittamisen lisäksi olla vähintään 18 862 euroa, jotta tutkinnon kerryttämä eläke lasketaan mukaan. (Työeläke.fi, 2022c).

Eläkkeen määrä on eläkkeen alkamishetkeen asti kertynyt eläke. Eläkettä kertyy vakuuttamisvelvollisuuden ylärajaan, 68 tai 69-vuotiaaksi asti hakijan syntymävuodesta riippuen. (Työeläkelakipalvelu, 2022d). Kertyneen eläkkeen määrän voi tarkistaa työeläkeotteelta. Työeläkeotteelta on nähtävissä työhistoria yksityiseltä ja julkiselta alalta, tiedot mahdollisesta yrittäjätoiminnasta sekä muut eläkkeeseen oikeuttavat etuudet, kuten tutkinnot tai sosiaalietuudet. Työeläkeote lähetetään yksityisellä alalla työskenteleville joka kolmas vuosi, julkisella alalla työskenteleville ainoastaan sille ikäluokalle, jonka alimpaan vanhuuseläkeikään on noin kuusi vuotta aikaa. Halutessaan työeläkeotteesta on mahdollisuus valita myös sähköinen versio, jolloin paperista versiota ei lähetetä. Sähköinen työeläkeote on myös paperista ajantasaisempi ja tarkempi, koska se sisältää kattavammin asiakkaan koko työhistorian tiedot. Vanhuuseläkkeellä työskenteleville työeläkeotetta ei automaattisesti lähetetä, mutta ajantasaiset tiedot voi tarkistaa sähköiseltä otteelta. (Työeläke.fi, 2022d).

2.4 Vanhuuseläke

Vanhuuseläke jakautuu työeläkkeeseen ja kansaneläkkeeseen. Työeläke koostuu hakijan koko työuran aikana karttuneesta eläkkeestä ja sitä haetaan siitä työeläkeyhtiöstä, jossa hakijan viimeisin työsuhde on ollut vakuutettuna (Työeläkelakipalvelu, 2022d). Kansaneläke on Kansaneläkelaitoksen (Kela) täydentävä osuus tapauksessa, jossa kokonaiseläke jää pienemmäksi kuin Kelan määrittämä tuloaraja (vuonna 2021 yksin asuvalle 1402,63 euroa) (Kela, 2021). Kansaneläkkeen rinnalla on myös kaikille vähimmäiseläkkeen takaava takuueläkejärjestelmä, jonka avulla turvataan eläke myös niille, joiden kokonaiseläke on alle 848,56 euroa (v. 2022). Täysi takuueläke myönnetään, jos henkilölle ei makseta mitään muita eläkkeitä. (Kela, 2022). Kansaneläke ja takuueläke ovat asumisperusteisia etuuksia, eli niitä voidaan maksaa kenelle tahansa Suomessa asuvalle henkilölle, joka täyttää etuuksien saamisen vaatimukset.

Vanhuuseläke alkaa joustavasti 63-68 vuoden iässä. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä vuosina 1955-1964 syntyneiden alinta vanhuuseläkeikää nostetaan portaittain ylöspäin. Esimerkiksi vuonna 1960 syntyneiden alin vanhuuseläkeikä on 64v 6kk. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden ikäraja kytketään elinajanodotteeseen ja vahvistetaan myöhemmin. (Työeläke.fi, 2022b).

Vanhuuseläkkeen aloittamisen yhtenä edellytyksenä on työsuhteen päätyminen. Työsuhteen päättymisellä tarkoitetaan työsopimukseen perustuvan työsopimuksen lopettamista. Usein eläkkeen alkamisen jälkeen suositellaan esimerkiksi noin kuukauden mittaista taukoa ennen uuden työsuhteen aloittamista. Jos eläkkeensaaja jatkaa työskentelyä saman työnantajan palveluksessa suoraan eläkkeen alkamisen jälkeen, on työsuhteessa tapahduttava olennainen muutos työtehtävissä, palkassa tai työajassa. (Työeläkelakipalvelu, 2022d).

2.5. Oikeusturva ja hyvä hallintotapa

Oikeusturvan tarkoituksena on turvata yksityishenkilön tai yhteisön oikeuksia, sekä varmistaa niiden toteutumista käytännössä (Antila ym. 2007, 11). On tärkeää, että oikeusturva toteutuu myös eläkeasioissa oikeusvaltion periaatteiden mukaisesti. Eläkeyhtiö edustaa julkista valtaa, joka tulkitsee lakia. Työeläkkeiden kontekstissa tärkeitä lakeja ovat työeläkelakien lisäksi

esimerkiksi hallintolaki, henkilötietolaki, laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta, vakuutuslaki sekä julkisuuslaki. (Rissanen ym 2017, 176).

Hallintolain tarkoituksena on edistää hyvän hallinnon periaatteita ja oikeusturvaa sekä ylläpitää hallinnon palvelujen laatua. Hallintolainkäyttölaki määrittelee hallintolain käyttöä muutoksenhakuasioissa. Laki määrittää tärkeimmät asiat esimerkiksi valitusoikeudesta, valituksen vireillepanosta, päätöksistä ja muutoksenhakuprosessista. Lakia sovelletaan muutoksenhakuelimissä, eli eläkeyhtiöissä, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnassa ja vakuutuslakissa. (Rissanen ym. 2017, s. 176).

Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityisyydensuojaa henkilötietoja käsiteltäessä ja edistää oikeanlaisten käsittelytapojen kehittämistä esimerkiksi tietojen keräämiseen ja tallentamiseen liittyen. Henkilötietolakia sovelletaan esimerkiksi työeläkejärjestelmän henkilörekisteritietojen käytössä. Vakuutuslaissa ja laissa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta säädetään työeläkeasioiden muutoksenhakuasteiden toiminnasta. Julkisuuslaki taas määrittää viranomaisten toimintaa ja sen tarkoituksena on tukea esimerkiksi avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa. Työeläkejärjestelmässä tärkeitä ovat julkisuuslain säädökset, jotka koskevat salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta. (Rissanen ym. 2017, 178).

Oikeussuojakeinot jaetaan yleensä kahteen: ennakkolliseen ja jälkikäteiseen oikeussuojaan. Ennakollisen oikeussuojan mukaan viranomaisten vastuulla on menetellä aikaisemmin säädettyjen lakien mukaan, ottaa huomioon esteellisyysäädökset, perustella päätöksensä ja kuulla asiakasta, jotta asiat saadaan ratkaistua oikein mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Päätöksen perusteluissa tärkeää on ilmaista esimerkiksi asiassa sovelletut lait ja säädökset sekä muut päätöksentekoon vaikuttaneet seikat. Kuitenkin, jos asiakas on päätökseen tyytymätön, on mahdollista turvautua jälkikäteiseen oikeussuojaan, eli muutoksenhakuun. Päätöksestä valittaminen on jokaisen eläkkeensaajan oikeus, jonka avulla taataan asioiden toteutuminen oikein ja lainmukaisesti. (Rissanen ym. 2017, 174).

3 MUUTOKSENHAKU TYÖELÄKEASIOISSA

3.1 Valituksen tekeminen ja valitusasteet

Eläkelaitosten tai Eläketurvakeskuksen tekemiin päätöksiin voi hakea muutosta Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta, eli TELK, on ensimmäinen muutoksenhakuaste eläkeasioissa. TELK toimii eläkelaitoksista riippumattomasti. TELKin toiminnan taustalla on laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta, joka säätelee sen toimintaa esimerkiksi rahoituksen, talousarvion ja tilinpäätöksen osalta. TELKin toimintaa rahoitetaan työeläkeyhtiöiden maksamien oikeushallintomaksujen avulla. (TELK 2020b).

TELKin päätöksestä on mahdollisuus valittaa edelleen Vakuutusoikeyteen (VakO). Vakuutusoikeyden on toimeentuloturvaan liittyvien asioiden erityistuomioistuin, joka käsittelee esimerkiksi sosiaaliturvaan, työtapaturmiin ja eläkkeisiin liittyviä tapauksia (Vakuutusoikeyden, 2020). Vakuutusoikeyden on työeläkeasioissa ylin muutoksenhakuaste, eikä sen päätöksistä pysty valittamaan (Työeläkelakipalvelu, 2022a).

Työeläkeasioissa muutoksenhakuasteita voidaan jakaa varsinaiseen ja ylimääräiseen muutoksenhakuun. Varsinainen muutoksenhakuaste on valitus, jolla hakija ilmaisee haluavansa tiettyyn päätökseen muutosta. Ylimääräisiä muutoksenhakuasteita käytetään, kun valitusajalla on kulunut loppuun ja päätös tullut lainvoimaiseksi. (Rissanen ym. 2017, s. 178). Väliaikaiseen päätökseen ei ole mahdollista hakea muutosta.

Valitus katsotaan oikeaan paikkaan toimitetuksi, kun se saapuu eläkeyhtiöön, eläkeyhtiön konserniin kuuluvaan vakuutusyhtiöön tai palvelupisteeseen, Eläketurvakeskukseen, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan tai Vakuutusoikeyteen määritellyn valitusajan sisällä. Muutoksenhakijalla itsellään on vastuu valituksen toimittamisesta ajoissa oikeaan paikkaan. Kun valitus on vastaanotettu jossakin edellä mainituista paikoista, tulee se vireille kaikkien asianosaisten osalta. Jos valitusta ei ole tehty suoraan päätöksen antaneelle eläkelaitokselle, on valituksen vastaanottajalla velvollisuus toimittaa asiakirjat kyseiseen yhtiöön. (Työeläkelakipalvelu 2017a).

Valituksen sisältö on vapaamuotoinen, mutta sen tulee sisältää hakijan vaatimukset, perustelut, tiedot valituksen kohteena olevasta päätöksestä sekä hakijan yhteystiedot. Valituksen voi toimittaa hakija itse tai hakijan valtuuttama laillinen edustaja tai asiamies. (TELK 2020a).

3.2 Varsinainen muutoksenhaku

Muutoksenhakuprosessi lähtee käyntiin eläkepäätökseen tyytymättömän asiakkaan lähettäessä kirjallisen valituksen asianomaiseen työeläkeyhtiöön tai suoraan muutoksenhakulautakuntaan (Rantala & Kivisaari, 2020, 299). Valitusaikaa on päätökseen merkitystä postituspäivästä 30+7 päivää. Valitus tulee siis tehdä 30 päivän sisällä päätöksen tiedoksi saannista. Postitse toimitettavan päätöksen tapauksessa muutoksenhakijan voidaan katsoa saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä päätöksen postituspäivästä, jollei muusta ole näyttöä. Sähköisessä päätöksessä valitusaikaa on 30+3 päivää. Valittaminen on asiakkaalle maksutonta. (Rissanen ym. 2017, s. 176).

Eläkelaitos tutkii valituksen ja ratkaisee sen jollakin neljästä eri tavasta: myöntö, osittainen itseoikaisu, hylkäys tai rautus. Jos eläkelaitos hyväksyy valituksen kokonaisuudessaan esimerkiksi uuden selvityksen perusteella, voidaan aikaisempi päätös oikaista suoraan yhtiössä. Tätä kutsutaan itseoikaisuksi. Jos eläkelaitos ei hyväksy kaikkia hakijan valituksessa ilmoittamia vaatimuksia siirretään valitus seuraavalle muutoksenhakuasteelle eli Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan (TELK) käsiteltäväksi.

Osittainen itseoikaisu tapahtuu, kun eläkelaitos hyväksyy valituksen osittain. Tällöin asia oikaistaan osittaisena väliaikaisella päätöksellä ja eläkelaitos toimittaa valituksen liitteineen eteenpäin TELKiin. Vaadittavia liitteitä ovat eläkelaitoksen lausunto sekä kaikki muut valitusasian käsittelyyn liittyvät asiakirjat. (TELK, 2020a). Eläkelaitoksen on toimitettava asiakirjat muutoksenhakuelimelle viimeistään 30 päivän kuluttua muutoksenhakuajan päättymisestä. Jos käsittelyä varten tarvitaan lisäselvitystä, voidaan asiakirjoja toimittaa vielä 30 päivän jälkeen, kuitenkin 60 päivän sisällä muutoksenhakuajan päättymisestä. (Rissanen ym. 2017, 180).

Viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaisesti päätöksen antaa yhtiö, jossa työntekijä on viimeksi ollut vakuutettuna. Pääasiassa yksityisten alojen eläkkeitä käsittelevät työeläkelaitokset voivat siis antaa päätöksiä, jotka koskevat myös julkisten alojen eläkkeitä, eli

Kevan hoitamaa eläketurvaa. Julkisten alojen eläkelaki poikkeaa paikoitellen työeläkelaista, joten jos valituksen kohteena on päätösyhdistelmä, joka kuuluu molempien lakien piiriin, on päätöksen tehneen eläkelaitoksen pyydettävä lausuntoa myös Kevalta (Rissanen ym. 2017, 180).

Muutoksenhakija voi halutessaan täydentää valitusta toimittamalla muutoksenhakuelimelle lisäselvitystä. (TELK, 2020a). Vaikka valitusasian varsinaiset vaatimukset onkin esitettävä muutoksenhakuajana, on lisäselvitystä mahdollista toimittaa myös muutoksenhakuajan päätyttyä. Lisäselvitys voi liittyä esimerkiksi olosuhteiden muutokseen tai uuteen informaatioon, jota muutoksenhakija ei ole voinut huomioida muutoksenhakuajana. (Työeläkelakipalvelu, 2020a).

Valitus on myös mahdollista perua. Valituksen peruutus tehdään ilmoittamalla asiasta kirjallisesti asiaa käsittelevään eläkeyhtiöön. Jos valitusta ei ole vielä siirretty seuraavalle muutoksenhakuelimelle, voi eläkeyhtiö rauettaa valituksen. Tällöin valitusasian käsittely päätetään ja asiakkaalle lähetetään tästä varmistus kirjallisesti. (Työeläkelakipalvelu, 2020a).

3.3 Ylimääräinen muutoksenhaku

Ylimääräisiä muutoksenhakukeinoja voidaan käyttää, kun eläkepäätös on tullut lainvoimaiseksi. Ylimääräisiin muutoksenhakukeinoihin kuuluvat lainvoimaisen päätöksen purkamisen ja/tai oikaisu, päätös- ja asiavirheen korjaaminen sekä vakuutusosoikeuden päätöksen purkamisen. (Rissanen ym. 2017, s. 180).

Lainvoimaisen päätöksen purkamisen ja oikaisun, eli ylimääräisten muutoksenhakukeinojen käytön vaatimuksena on aina asianosaisen etu ja se edellyttää uuden selvityksen esittämistä. Uusi selvitys tarkoittaa seikkaa, joka ei ole ollut eläkelaitoksen käytettävissä, kun aikaisempaa päätöstä on tehty. (Työeläkelakipalvelu, 2022f). Päätöksen oikaisu voi tarkoittaa esimerkiksi aikaisemmin evätyksen myöntämistä tai eläkkeen määrän tarkistamista suuremmaksi. Eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus voivat oikaista myös TELKin tai Vakuutusosoikeuden päätöksiä, jos oikaisu tapahtuu hakijan eduksi ja pystytään osoittamaan, että päätös on ollut virheellinen. (Työeläkelakipalvelu, 2022f).

Lainvoimainen päätös voidaan poistaa tai määrätä uudelleen käsiteltäväksi, jos se perustuu virheelliseen selvitykseen tai on muutoin lainvastainen. Päätös voi olla lainvastainen, jos esimerkiksi kaikkia päätöksentekohetkellä saatavilla olevia selvityksiä ei ole otettu huomioon tai viranomaisen on tulkinnut lakia virheellisesti. Päätöksen poistoa voi hakea asianosainen muutoksenhakija tai päätöksen antanut laitos. Poistoa täytyy hakea viiden vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaan tulosta, mutta poikkeustapauksissa ja erityisen painavasta syystä viiden vuoden määräaika voi joustaa. (Rissanen ym 2017, 182).

Päätösvirheitä voivat olla esimerkiksi lasku- tai kirjoitusvirhe. Virheen korjaaminen voi tapahtua eläkelaitoksen tai asiakkaan vaatimuksesta viiden vuoden sisällä siitä, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi. (Rissanen ym. 2017, s. 181). Jos kyseessä sen sijaan on asiavirhe, voi eläkelaitos poistaa päätöksen ja ratkaista asian uudelleen, jos päätöksen tekemisen aikana on esimerkiksi selvästi sovellettu väärää lakia tai menettelyssä on muuten tapahtunut selkeä virhe. Asiavirheen korjaamista kutsutaan myös varsinaiseksi itseoikaisuksi. Kirjoitus- tai laskuvirhe on tekninen virhe, joka voidaan korjata, jos korjauksesta ei tule asiakkaalle kohtuuttomia seuraamuksia. (Rissanen ym. 2017, s. 182).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Aineisto

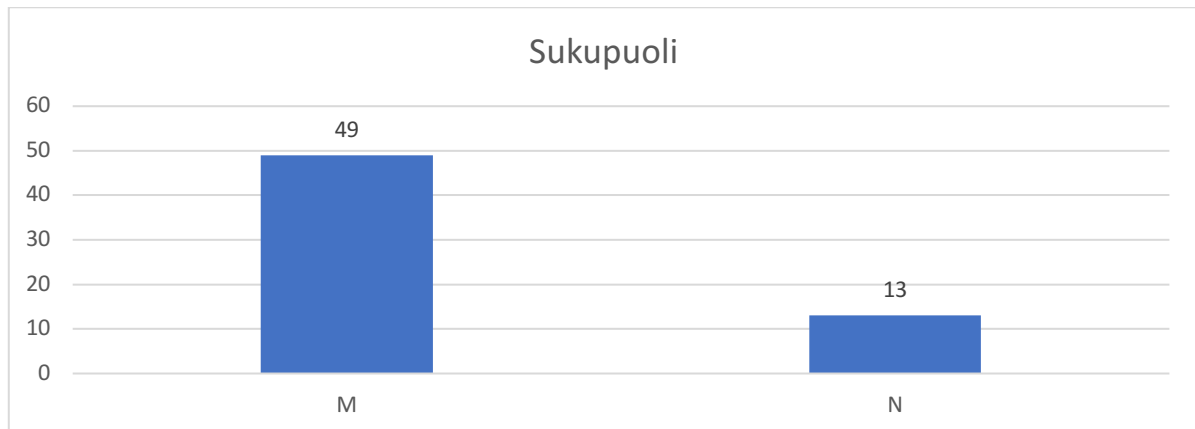
Tässä tutkielmassa tutkitaan yhden eläkevakuutusyhtiön vastaanottamia vanhuuseläkepäätöksiin liittyviä valituksia. Tutkimusaineistona toimii luettelo vuonna 2021 vireille tulleista vanhuuseläkkeisiin liittyvistä valituksista.

Valitustapauksia vuodelta 2021 oli aineistossa yhteensä 65. Lopulliseksi aineiston kooksi tarkentui 62 valitusta. Alkuperäisestä aineistosta rajattiin kolme valitusta pois, koska nämä eivät täsmänneet tutkimuksen sisältöä. Valitusten sisältö oli vapaamuotoista ja tekstin pituus vaihteli muutamasta lauseesta kolmeen sivuun. Aineiston ulkopuolelle jätetyistä valituksista yksi käsitteli työkyvyttömyyseläkettä, toinen oli valitus Telkin päätöksestä ja kolmas oli kaksoiskappale yhdestä aineiston valituksesta. Tutkielmassa tutkitaan eläkelaitoksen tekemiä ratkaisuja, eli jatkokäsittely eläkelaitoksen oman ratkaisun jälkeen on rajattu pois.

Tutkielman aineiston käyttöä varten on kirjoitettu eläkeyhtiön kanssa salassapitosopimus. Tutkielmaan käytettävä aineisto on ehdottoman luottamuksellista ja salassapitosopimuksen alaista. Henkilötiedot ovat tietosuojan alaista tietoa ja niiden huolellinen käsittely on tutkimustyössä oleellista. Tietosuojalaki (1050/2018) määrittää, että henkilötietoja on sallittua käsitellä yleisen edun periaatteiden mukaisesti esimerkiksi tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten. Tässä tutkimuksessa käytettävät henkilötiedot ovat tunnistettomia, eli yksittäistä henkilöä ei pystytä valmiista tutkielmasta tunnistamaan. Tutkielman teon aikana aineistoa käytetään ainoastaan työeläkeyhtiön omien järjestelmien sisällä, eikä aineistoa ole lupa tulostaa tai tallentaa työeläkeyhtiön järjestelmien ulkopuolelle. Tutkimuksen jälkeen tekijällä ei enää ole oikeuksia työeläkeyhtiön aineistoon tai muihin työeläkeyhtiön rekistereihin.

Tutkielmassa käytettävät tapaukset ovat eläkelaitoksen sisällä jo käsiteltyjä. Eläkelaitoksen on säilytettävä eläke- ja kuntoutusasioihin liittyvät asiakirjat asiakkaan elinajan sekä viisi sen jälkeistä kalenterivuotta. Valitusasiaan liittyviä asiakirjoja on säilytettävä 50 vuotta, jollei laki määritä pidempää säilytysaikaa. (TyEL 395/2006 § 218).

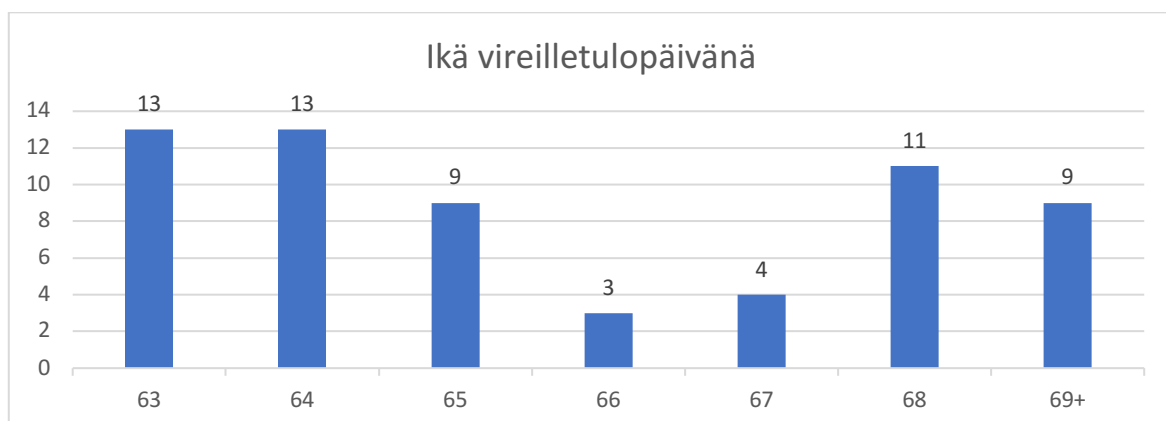
4.2 Taustatiedot

Kuvio 2. Valittajien sukupuoli.

Aineistossa 62:sta valittajasta 49 (79 prosenttia) oli miehiä, loput 13 (21 prosenttia) naisia. Vuonna 2021 vanhuuseläkepäättökseen tutkimuksen kohteena olevasta eläkeyhtiöstä saaneista noin 62 prosenttia on ollut miehiä ja noin 38 prosenttia naisia. Vaikka miesten osuus on eläkkeelle jääneistä hieman suurempi, valittajien joukossa miesten määrä korostuu selkeästi. Aineiston perusteella miehet siis vaikuttaisivat valittavan eläkepäättöksistä naisia enemmän.

Verrataan aineistoa Suomessa vanhuuseläkkeen aloittaneiden määrään vuosittain. Vuoden 2021 lukuja ei ole vielä saatavilla, mutta esimerkiksi vuonna 2020 eläkkeelle siirtyi 42 085 henkilöä, joista 20 232 (48,1 prosenttia) oli miehiä ja 21 853 (51,9 prosenttia) naisia. Tätä edeltävänä vuonna 2019 vastaavat luvut olivat yhteensä 44 487 vanhuuseläkkeelle siirtynyttä, joista 21 490 (48,3 prosenttia) miehiä ja 22 997 (51,7 prosenttia) naisia. (liite 1). Miesten ja naisten osuus eläkkeelle siirtyneistä koko Suomessa on siis melko tasainen.

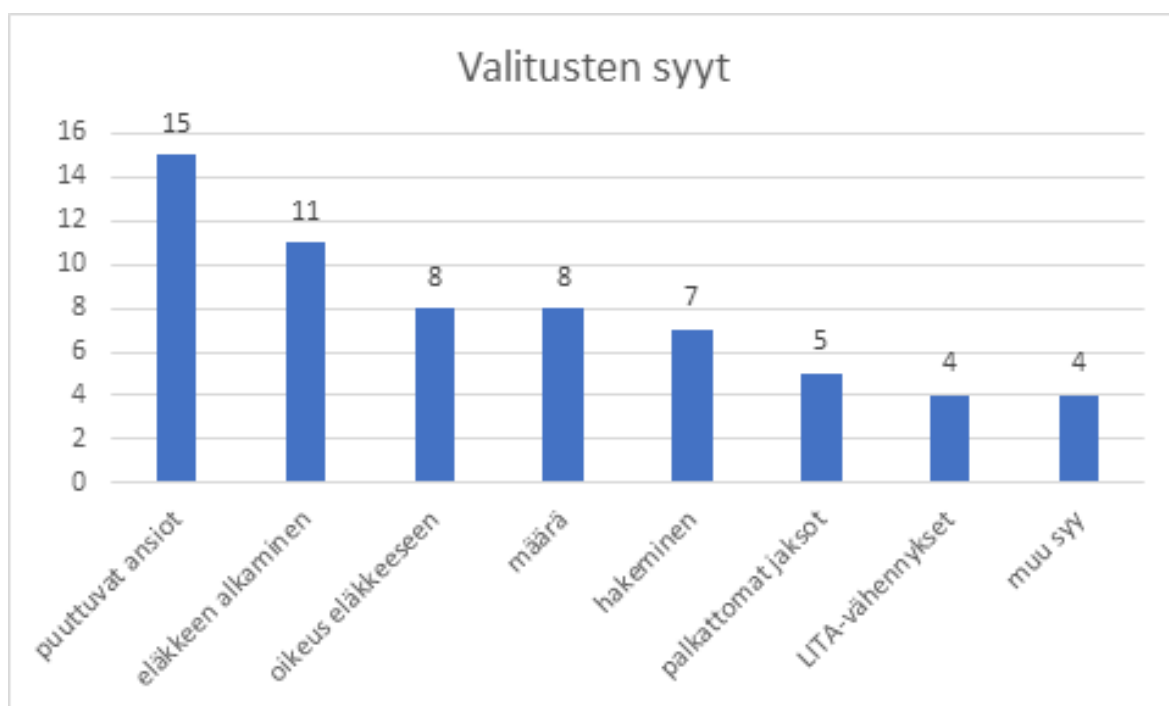
Kuvio 3. Valittajien ikä valituksen vireilletulopäivänä

Kuvio 3 esittää valittajien iät valituksen vireilletulopäivänä. Eniten valituksia on tullut 63- ja 64-vuotiailta. Määrää selittää vanhuuseläkkeen aloittamisen ajankohta. Vuonna 2021 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen ikä oli 64,4 vuotta, joten valituksiakin voi odottaa tulevan tältä ikäluokalta eniten (Eläketurvakeskus, 2022d). Kuviosta huomaa myös, että valituksia tulee paljon myös yli 69-vuotiailta. Vanhin valituksen tehnyt oli valituksen vireilletuloaikaan 82-vuotias.

Kiinnostava nousu valitustapauksissa on 68-vuoden kohdalla. Nousu selittyy sillä, että 68-vuotiaat ovat oikeutettuja hakemaan vanhuuseläkkeen rinnalla karttunutta eläkettä. Rinnalla karttunut eläke tarkoittaa eläkettä, joka on karttunut työskentelystä eläkkeen aikana. Vuoden 1958 jälkeen syntyneillä rinnalla karttuneen eläkkeen alaikäraja nousee ja eläkkeen voi hakea maksuun 69-vuotiaana (Työeläke.fi, 2022b).

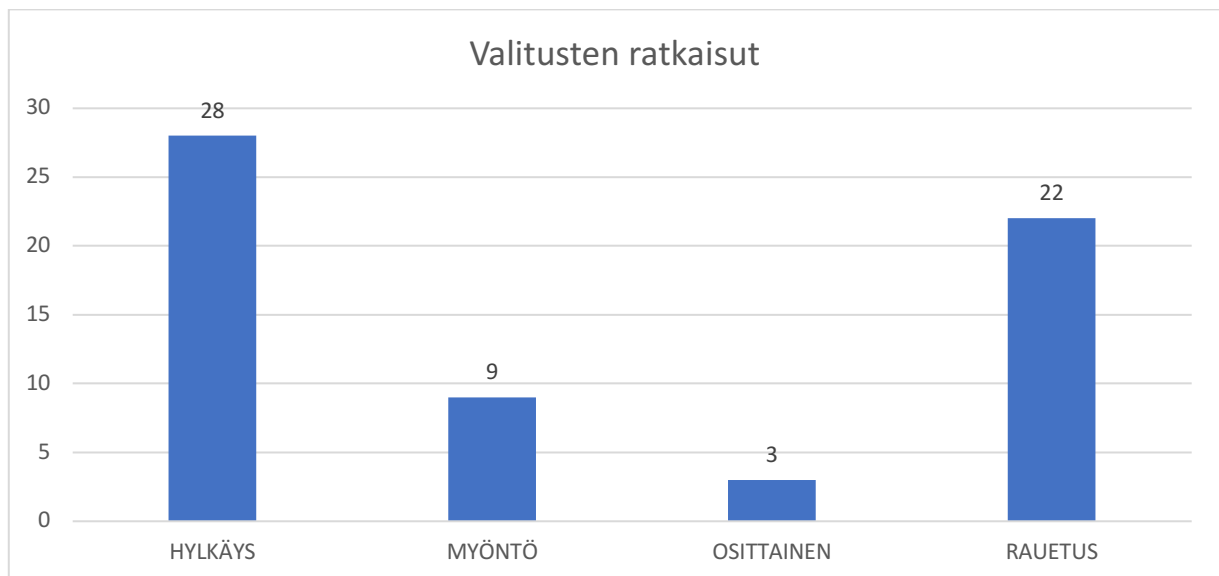
4.3 Valitusten sisältö ja ratkaisut

Valitukset on sisällön perusteella luokiteltu seitsemään varsinaiseen kategoriaan: puuttuvat ansiot, eläkkeen alkaminen, oikeus eläkkeeseen, eläkkeen määrä, hakeminen, palkattomat jaksot, liikennetapaturmiin liittyvät vähennykset. Lisäksi neljä valitusta ei sopinut mihinkään näistä kategorioista, joten näille on luotu erikseen muu syy-kategoria.

Kuvio 4. Valitusten syyt

Kuviosta 4 ilmenee valitusten syyt sisällön mukaan. Eniten valituksia, yhteensä 15 kappaletta, tuli puuttuvista ansioista. Eläkkeen alkamiseen liittyviä valituksia oli 11. Sekä oikeus eläkkeeseen, että eläkkeen määrään liittyviä valituksia oli kahdeksan kumpaakin. Loput valitukset jakautuivat kategorioihin seuraavasti: hakeminen seitsemän kappaletta, palkattomat jaksot viisi kappaletta, LITA-vähennykset neljä kappaletta ja muu syy neljä kappaletta.

Kuvio 5. Valitusten ratkaisut

Kuvio 5 esittää valitusten ratkaisujen lopputulokset. Valitukset on ratkaistu eläkelaitoksessa seuraavalla tavalla: hylättyjä valituksia oli 28 kappaletta, rauetettuja 22 kappaletta, myönnettyjä yhdeksän kappaletta ja osittain itseoikaistuja kolme kappaletta.

Seuraavan sivun taulukossa 1 on listattu tarkemmin esimerkkejä valitusten ratkaisuisista kategorioittain. Ensimmäisessä sarakkeessa kerrotaan minkä kategorian valituksista on kyse, toisesta sarakkeesta ilmenee niiden kokonaismäärä aineistossa ja kolmannessa luokitellaan valitusten ratkaisuja lopputuloksittain.

Taulukko 1. Esimerkkejä valitusten ratkaisusta kategorioittain

SYY	MÄÄRÄ	RATKAISUT
PUUTTUVAT ANSIOT	15kpl	<p>Myöntö: tulorekisterin puutteelliset tiedot</p> <p>Hylkäys: eläkkeen alkamiskuukauden jälkeen maksetut ansiot, 68v täyttämisen jälkeen maksetut ansiot</p> <p>Rauetus: umpeutunut valitusaika, valitus väliaikaisesta päätöksestä</p>
ELÄKKEEN ALKAMINEN	11kpl	<p>Myöntö: tulorekisterin puutteelliset tiedot, eläkkeen aloituksen lykkäys</p> <p>Osittainen itseoikaisu: rinnalla karttuneen eläkkeen hakeminen myöhässä 68v jälkeen -> myönnetty 3kk takautuvasti</p> <p>Hylkäys: rinnalla karttuneen eläkkeen takautuva maksu, eläkkeen hakeminen myöhässä -> vaatii takautuvaa maksua enemmän kuin 3kk</p> <p>Rauetus: eläkkeen aloituksen lykkäys, tulorekisterin puutteelliset tiedot</p>
OIKEUS ELÄKKEESEEN	8kpl	<p>Osittainen itseoikaisu: tulorekisterin puutteelliset tiedot-> myöntö; osakepalkkioiden eläkekarttuma -> hylkäys</p> <p>Hylkäys: TEL/TYEL piiriin kuulumattomat työsuhteet, hakemuksen jättäminen liian aikaisin</p> <p>Rauetus: hakemuksen jättäminen liian aikaisin</p>
MÄÄRÄ	8kpl	<p>Hylkäys: ulkomaisen eläkkeen pienentävä vaikutus Suomen eläkkeeseen, julkisen alan vähennyksen mitätöinti</p> <p>Rauetus: umpeutunut valitusaika, valitus väliaikaisesta päätöksestä, elinaikakertoimen muuttaminen, lisäeläkkeen puuttuminen, verotus</p>
HAKEMINEN	7kpl	<p>Rauetus: rinnalla karttuneen eläkkeen hakeminen valituksella</p>
PALKATTOMAT JAKSOT	5kpl	<p>Myöntö: tulorekisterin puutteelliset tiedot</p> <p>Osittainen itseoikaisu: tulorekisterin puutteelliset tiedot -> myöntö; YEL-karttuman laskenta -> hylkäys</p> <p>Hylkäys: tapaturmaeläkkeen vaikutus vanhuuseläkkeeseen, työkyvyttömyyseläkkeen aikana suoritettu korkeakoulututkinto</p>
MUU SYY	4kpl	<p>Hylkäys: aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä</p> <p>Rauetus: eläkkeen maksun keskeytys asumisilmoituksen puuttuessa, väärinymmärrys</p>
LITA-VÄHENNYKSET	4kpl	<p>Hylkäys: ensisijaisen etuuden (tapaturmaeläke) vähentäminen</p>

Puuttuviin ansioihin liittyviä valituksia löytyi aineistosta eniten, yhteensä 15 kappaletta. Valitukset käsittelivät laajasti erilaisia ansioihin liittyviä teemoja, mutta esille nousivat erityisesti puuttuvien työsuhtetietojen ja tulorekisterin puutteellisten merkintöjen vuoksi tehdyt valitukset.

Tulorekisteri on ollut valtakunnallisessa käytössä vuodesta 2019 ja sen tarkoituksena on ollut helpottaa työnantajien hallinnollista taakkaa palkkatietojen rekisteröimiseen liittyen (VTV, 2021). Tulorekisteriä käyttävät työnantajien lisäksi myös viranomaiset ja sinne kirjataan esimerkiksi verotukseen tai sosiaalietuuksiin liittyviä tietoja. Esimerkiksi eläkkeiden myöntämiseen käytettävät ansiotiedot ja palkattomien jaksojen kerryttämä eläke saadaan tarkistettua suoraan tulorekisteristä. Työnantajalla on velvollisuus kirjata kaikki ansiotulot rekisteriin ja suoritus näkyy rekisterissä yleensä n. viiden päivän kuluttua maksamisesta. Tulorekisterissä olevien virheiden korjaamisesta vastaa suorituksen maksaja. Tulorekisteriyksikkö tai viranomainen ei lain mukaan saa korjata tai lisätä tietoja rekisteriin, vaan vastuu on aina maksajalla. Jos maksajaa ei enää ole olemassa tai korjaus ei pyynnöistä huolimatta onnistu, on asiakkaalla itsellään ilmoitus- ja todistusvelvollisuus. (Verohallinto, 2022).

Puuttuvien ansioiden tulkinnassa tärkeä termi on *maksuperiaate*. Työntekijän eläkelaisa työansioden kohdentamisessa noudatetaan maksuperiaatetta, joka tarkoittaa, että ansioiden katsotaan olevan sen kuukauden tuloa, missä ne on maksettu. Kuitenkin, jos maksuperiaatteen käyttäminen vääristää eläkkeen määrää, voidaan käyttää myös ns. *ansaintaperiaatetta*. Ansaintaperiaatetta soveltamalla työansio voidaan siirtää sen ansainta-aikaan. Eläkkeen määrän vääristymisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa käsiteltävä ansio on vähintään viisi kertaa suurempi kuin eläkkeensaajan kuukausieläkkeen määrä. (Työeläkelakipalvelu, 2022g).

Maksuperiaatteen nojalla on hylätty esimerkiksi eläkkeen alkamiskuukautta seuraavan kuukauden aikana maksettuja ansioita sekä vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajän 68v jälkeen maksettuja palkkoja.

Eläkkeen alkamiseen liittyviä valituksia oli yhteensä 11 kappaletta. Valituksissa esiin nousseita teemoja olivat rekisterin puutteet työsuhteiden päättymispäivissä, ilmoitukset halusta muuttaa eläkkeelle jäämisen ajankohtaa sekä vaatimukset eläkkeen takautuvasta maksusta, kun sitä on unohdettu hakea vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajalla 68-vuotiaana. Takautuva maksu

voidaan suorittaa hakemuskuukaudesta enintään 3kk takautuvasti, poikkeuksena tilanne, jossa hakijalla on erityisen painava syy (Työeläkelakipalvelu, 2017). Kaksi hakijaa oli vedonnut henkilökohtaisiin erityisen painaviin syihin, mutta kumpaakaan ei hyväksytty. Yksi valitus oli vedetty asiakkaan omasta tahdosta pois käsittelystä. Tässä tapauksessa asiakas ei ollut tiennyt, että eläkkeen aloittaminen vaatii työsuhteen päättämisen.

Yksi myöhässä rinnalla karttunutta eläkettä hakeva ehdottaa, että esimerkiksi työeläkeotteelle lisättäisiin maininta rinnalla karttuneesta eläkkeestä ja sen hakemisesta. Pääsääntö eläkkeen myöntämisessä on, että asiakkaan on ilmaistava tahtonsa eläkkeen hakemiseen kirjallisella hakemuksella (TyEL 101 §). Ilman kirjallista tahdonilmaisua eläkelaitos ei voi myöntää eläkettä. Tahdonilmaisun vaatiminen on myös asiakkaan kannalta olennaista, koska myönnettävä eläke voi vaikuttaa muiden asiakkaan saamien etuuksien, eläkkeiden tai tukien määrään (TyEL 101 §). Eläkkeensaaja voi tällöin itse tehdä tilanteestaan kokonaisarvion ja päättää milloin haluaa hakea eläkettä vai hakeeko sitä ollenkaan.

Oikeus eläkkeeseen-kategoriaan kuuluu kahdeksan valitusta. Teemoja olivat Suomen sosiaaliturvaan kuuluminen, eläkkeen liian aikainen hakeminen, osakepalkkioiden vaikutus eläkkeeseen sekä työsuhteet, joista ei aikaisemman lainsäädännön puitteissa ole karttunut eläkettä.

Vakuuttamiskelpoisten työsuhteiden määritelmä on muuttunut vuosien varrella valtavasti. Esimerkiksi ennen vuotta 1971 työsuhteiden tuli kestää 4kk tai yli, muuten ne eivät kuuluneet työntekijäin eläkelain (TEL) piiriin. Vuonna 2007 yksityisalojen palkansaajia koskevaa lakia muutettiin ja voimaan tuli uusi työntekijäin eläkelaki, TyEL. Tällöin eläketurvaa laajennettiin koskemaan vähintään yhden kuukauden pituisia työsuhteita (Rissanen ym. 2017, 51). Myös eläkkeen karttuminen alkoi myöhemmin. Ennen vuotta 2007 vasta yli 23-vuotiaana tehdystä työstä alkoi karttua eläkettä. Nykyisen lainsäädännön mukaan eläkkeen karttuminen alkaa 18-vuotiaana.

Eläkkeen määrään liittyviä valituksia oli yhteensä kahdeksan kappaletta. Valituksista kolme oli tehty väliaikaisista päätöksistä, joista ei ole valitusoikeutta. Väliaikaiseen päätökseen lasketaan mukaan päätöksentekohetkellä rekisterissä olevat ansiot, eikä esimerkiksi mahdollista lykkäyskorotusta vielä huomioida. Kaikki kolme valitusta liittyivät lykkäyskorotuksen puuttumiseen. Kategorian muita aiheita olivat julkisen alan eläkkeisiin

tehtävä vähennys, ulkomaisen eläkkeen vaikutus Suomen eläkkeeseen, elinaikakertoimen mitätöinti sekä eläkkeen verotus.

Eläkkeen hakemiseen liittyvät seitsemän valitusta käsittelivät poikkeuksetta vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen hakemista. Eläkettä karttuu myös eläkkeen aikana tehdystä työstä 1,5% vuosiansioista ja sitä voi hakea 68-vuotiaana (Työeläke.fi, 2022b). Rinnalla karttuneen eläkkeen maksuun saaminen vaatii erillisen hakemuksen, jonka pohjalta tehdään uusi eläkepäätös. Eläkettä ei siis voi hakea valittamalla, vaan siihen tarvitaan vanhuuseläkehakemus.

Palkattomat jaksot-kategoriassa valitukset käsittelivät tapaturmaeläkkeen, ansiosidonnaisten päivärahojen ja sairauspäivärahojen kartuttamaa eläkettä ja työkyvyttömyyseläkkeen aikana suoritettua korkeakoulututkintoa. Palkattomien aikojen eläkkeen karttumisen edellytyksenä on, että etuuden saajalla on aikaisempia työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita yhteensä vähintään 18 862,62 euroa (vuoden 2022 tasossa) (Työeläkelakipalvelu, 2022h). Ansiosidonnaiset päivärahat kartuttavat eläkettä noin 70 prosenttia siitä, mitä eläkettä kertyisi työssä ollessa (Ritola, 2020). Sairauspäivärahan karttumisen edellytyksenä on, että sairausvakuutuslain mukaiseen vuosituloon sisältyy vähintään 60,57 euron verran työansioita tai yrittäjätuloa. Tutkinnon suorittaminen työkyvyttömyyseläkkeellä ei poikkeuksellisesti kartuta eläkettä. (Työeläkelakipalvelu, 2022h).

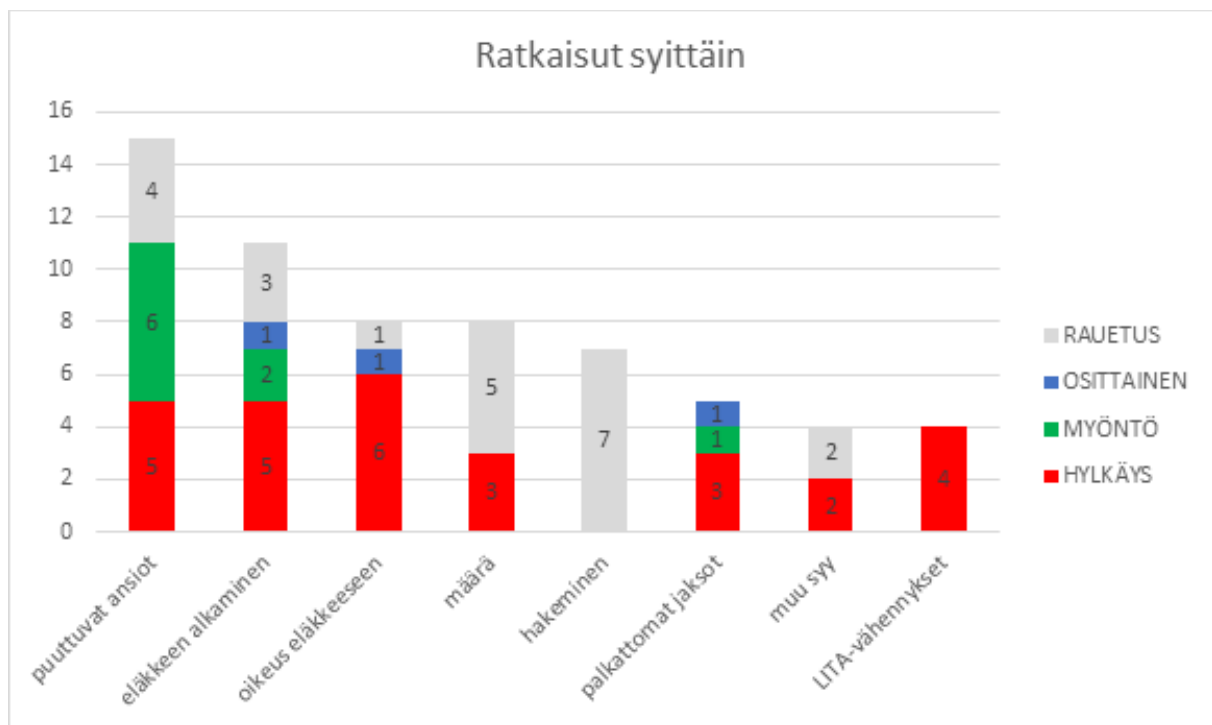
LITA-vähennykset luokassa valituksia oli neljä kappaletta. Valitukset koskivat ensisijaisen etuuden vähentämistä työeläkkeestä. LITA-korvaukset, eli liikenne- ja tapaturmakorvaukset työeläkkeisiin nähden ns. ensisijaisia etuuksia. Ensisijaisia etuuksia ovat työtapaturma- ja ammattitautilakien, liikennevakuutuslakien, sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain sekä potilasvahinkolain nojalla myönnetty ansionmenetykskorvaukset tai eläkkeet. (Rissanen ym. 2017, 130). Ensisijaiset etuudet vähennetään työeläkkeestä, eli työeläkettä maksetaan ainoastaan, jos ensisijaisten etuuksien määrä on pienempi kuin työeläkkeen kokonaismäärä. Näin ollen eteen voi tulla tilanteita, joissa työeläkettä ei makseta ollenkaan, koska ensisijaisen etuuden määrä on suurempi kuin työeläke.

Muu syy-luokassa valituksia oli neljä kappaletta, jotka käsittelivät esimerkiksi ulkomailla asuvan eläkkeensaajan asumisilmoitusta ja takaisinperintää. Kaksi valituksista liittyi aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintään. Eläkeyhtiöllä on oikeus periä aiheettomasti

maksettua eläkettä takaisin, jos eläkkeensaajalla ei ole ollut oikeutta etuuteen tai sitä on maksettu liikaa (Rissanen ym. 2017, 173).

4.4 Rauetetut tapaukset

Tässä luvussa käsitellään rauetettuja valituksia ja esitetään keinoja, joilla rauetettujen valitusten määrää olisi mahdollista vähentää.

Kuvio 6. Valitusten ratkaisut syittäin eriteltyinä

Kuvio 6 esittää valitukset syittäin eriteltyinä. Kuviosta ilmenee, miten ratkaisut ovat jakautuneet kunkin kategorian sisällä. Rauetettuja valituksia löytyi kaikista muista kategorioista, paitsi LITA-vähennyksistä ja palkattomista jaksoista tehdyistä valituksista.

Rauetetut valitukset jakautuivat kategorioihin seuraavasti: hakeminen seitsemän kappaletta, määrä viisi kappaletta, puuttuvat ansiot neljä kappaletta, eläkkeen alkaminen kolme kappaletta, muu syy kaksi kappaletta ja oikeus eläkkeeseen yksi kappale. Yhteensä rauetettuja valituksia oli 22 kappaletta, joka on 35,5 prosenttia kaikista vanhuuseläkepäättöksiin liittyvistä valituksista.

Eniten rauetettuja tapauksia oli eläkkeen hakemiseen liittyvissä valituksissa. Kaikkien seitsemän valituksen tarkoituksena oli hakea eläkkeen rinnalla karttunutta eläkettä. Päätöksestä

valittaminen ei kuitenkaan ole oikea tapa hakea eläkettä, vaan myös rinnalla karttuneen eläkkeen hakeminen vaatii eläkehakemuksen täyttämisen.

Eläkkeen määrään liittyviä rauetettuja valituksia oli yhteensä viisi. Valituksista kolme oli tehty väliaikaisista päätöksistä, joista ei ole valitusoikeutta, neljäs oli myöhässä ja viides käsitteli toisessa yhtiössä vakuutettuna olevaa eläke-etuutta. Myös verotus mainittiin yhdellä valituksella.

Puuttuvat ansiot-kategoriassa rauetettuja tapauksia oli neljä. Valituksista kaksi ensimmäistä oli tehty väliaikaisista päätöksistä, kolmannen asiakas oli itse halunnut vetää pois ja neljännessä työnantaja oli korjannut tietoja tulorekisteriin, mutta muutostarvetta ei kuitenkaan ilmennyt.

Eläkkeen alkamiseen liittyviä rauetettuja tapauksia oli kolme. Ensimmäinen muutoksenhakija ei ollut tietoinen, että eläkkeen alkamiseen vaaditaan jatkuvan työsuhteen päättäminen ja oli vetänyt valituksensa pois. Toisen valituksen kohdalla tulorekisterissä ei ollut työsuhteen päättymispäivää, joten eläkeyhtiö oli tehnyt uuden päätöksen ja kumonnut eläkkeen alkamisen. Työsuhde oli kuitenkin todellisuudessa päättynyt ja asiakas valitti kumoavasta päätöksestä. Kolmannella valituksella haluttiin lykätä eläkkeen aloituspäivää, vaikka pelkkä viesti asiasta olisi riittänyt. Jos eläke ei ole vielä ehtinyt alkaa, on eläkkeen alkamispäivää mahdollisuus lykätä ilmoituksella.

Muu syy-luokan rauetustapauksista ensimmäinen oli väärinymmärrys: asiakas oli lukenut päätöstä väärin ja luuli, että eläkkeen alkua on lykätty kuukaudella alkuperäisestä halutusta päivästä. Päätös oli kuitenkin oikein, eikä muutostarvetta ollut. Toinen valituksista käsitteli eläkkeen maksun keskeytystä ulkomailla asuvan henkilön asumisilmoituksen puuttuessa. Suomesta eläkettä saavan, mutta ulkomailla asuvan henkilön on vuosittain ilmoitettava tietonsa eläkkeen maksajalle (Työeläke.fi, 2022a). Tiedot pyydetään ensisijaisesti asuinmaan viranomaisilta, mutta jos tietoja ei ole saatavilla, pyydetään ne asiakkaalta erillisellä lomakkeella. Tietojen ilmoittamatta jättäminen johtaa eläkkeen maksun keskeyttämiseen.

Oikeus eläkkeeseen kategoriassa rauetettu valitus liittyi eläkkeen rinnalla työskentelemiseen. Muutoksenhakija haki rinnalla karttunutta eläkettä liian aikaisin ja tapaus rauetettiin.

Rauetettujen valitusten joukossa korostuvat siis etenkin eläkettä valituksella hakeneet, yleisesti rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen liittyvät valitukset sekä väliaikaisesta päätöksestä tehdyt valitukset. Eläkettä valituksella hakeneet voisivat hyötyä selkeämmästä ohjauksesta eläkkeen hakemisen ja valituksen erosta. Muutoksenhakulomakkeen yhteyteen voisi sijoittaa

ilmoituksen, jossa esimerkiksi annetaan ohjeet rinnalla karttuneen eläkkeen hakemiseen. Esimerkiksi Kelan sivuilla ennen valituksen tekemistä annetaan esimerkkejä tilanteista, joissa ei kannata tehdä valitusta ja ohjeistetaan, miten kannattaisi toimia valituksen tekemisen sijaan.

Eläkeyhtiön verkkosivuilta on löydettävissä tietoa eläkkeellä työskentelystä. Sivulla on erikseen osiot työskentelystä eri eläkkeiden saajille. Vanhuuseläkkeellä työskentelystä kerrotaan, että työnteko ei vaikuta nyt maksettavan vanhuuseläkkeen määrään, eikä ansiorajoituksia ole. Sivulla kerrotaan myös, että rinnalla karttuneen eläkkeen voi saada maksuun aikaisintaan ylimmässä vanhuuseläkeiässä ja ohjataan linkillä asiointipalveluun täyttämään uusi vanhuuseläkehakemus. Yhtiön verkkosivuilta löytyy myös chatrobotti, jolta kysymällä pääsee tarkastelemaan ohjeita valituksen tekemiseen tai eläkkeen hakemiseen.

Joissakin valituksissa tyytymättömyyttä aiheuttaa eläkeyhtiön tapa viestiä ja ohjeistaa esimerkiksi siitä, kuinka eläkkeen rinnalla karttunutta eläkettä kuuluu hakea. Muutoksenhakijoiden joukossa oli useita henkilöitä, jotka olivat unohtaneet hakea eläkettä heti ylimmässä vanhuuseläkeiässä ja vaativat takautuvaa maksua erilaisin perustein. Eläkeyhtiöllä on hallintolain mukainen neuvontavelvollisuus eläkeasioissa, joka sisältää esimerkiksi hakemuksen vireillepanoon ja määräaikoihin liittyvää neuvonantoa. Neuvontavelvollisuuteen ei kuitenkaan sisälly velvoitetta informoida henkilökohtaisesti eläkkeensaajia hakemaan eläke-etuuksia, joihin näillä voi olla oikeus. (Hallintolaki 2003/434 § 8). Eläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen hakemisesta ylimmässä eläkeiässä muistutetaan eläkepäättöksen yhteydessä. Hakemisesta kerrotaan esimerkiksi vanhuuseläkepäättöksen mukana tulevalla infokirjeellä.

Jatkossa rinnalla karttuneen eläkkeen hakemisesta voitaisiin olla asiakkaisiin henkilökohtaisemmin yhteydessä. Käytössä voisi olla myös esimerkiksi muistutus hakemuksen täyttämisestä tekstiviestitse tai verkkopalvelun kautta. Toinen vaihtoehto olisi tiedustella asiakkaalta halukkuutta rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen jo vanhuuseläkkeen hakemisvaiheessa, kuten esimerkiksi Kevassa tehdään. Kun asiakas hakee Kevasta eläkettä, on hakemuksella mahdollisuus valita, että haluaa rinnalla karttuneesta eläkkeestä automaattisesti uuden päätöksen ylimmässä vanhuuseläkeiässä. Suostumuksen voi antaa myös erikseen verkkopalvelussa, jolloin uusi päätös tehdään yhtä lailla automaattisesti ylimmässä vanhuuseläkeiässä (Keva, 2021).

Eläkettä valituksella hakeneille avuksi voisi olla ohjaus eläkkeen hakemiseen esimerkiksi muutoksenhaun yhteydessä näytettävällä ilmoituksella. Ilmoituksen voisi lisätä esimerkiksi digitaaliseen asiointipalveluun tai muutoksenhausta kertovalle verkkosivulle. Ilmoituksen

avulla eläkkeen hakemisesta kiinnostunut hakija pystyttäisiin ohjaamaan oikeaan paikkaan ja välttämään aiheeton valitus.

Väliaikaisesta päätöksestä valittaneiden tyytymättömyys liittyi useimmiten eläkkeen määrään tai puuttuviin ansioihin. Väliaikaisella päätöksellä ei ole valitusoikeutta, koska se annetaan yleensä useita viikkoja tai kuukausia ennen eläkkeen alkamista. Väliaikaiselle päätökselle eivät siis tule näkyviin tulevat ansiot, työsuhteen päättyessä saatava loppupalkka tai mahdollinen lykkäyskorotus. Väliaikaisella päätöksellä lukee selkeästi, että päätöksestä ei ole valitusoikeutta, mutta esimerkiksi maininta päätökseltä puuttuvista korotuksista voisi auttaa vähentämään aiheettomia valituksia.

Yleisesti valituksista käy myös ilmi, että internetin käyttö ja sen kautta viestintä on osalle vaikeaa ja siinä tarvitaan apua. Sen vuoksi verkkosivujen tutkiminen ja oikean informaation löytäminen saattaa olla haasteellista. Eläkeyhtiön toimintatapa on kannustaa asiakkaita digiasiointiin, mutta yhteydenotto onnistuu tarvittaessa myös perinteisin keinoin, eli puhelimitse ja postitse. Tulostettavan hakemuksen löytää tarvittaessa Kelan sivuilta tai ETK:n ylläpitämän Työeläke.fi -palvelun kautta. Myös eläkeyhtiöltä saa paperisen hakemuksen esimerkiksi puhelimitse pyytämällä.

5 YHTEENVETO

5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia aiheita vanhuuseläkepäättöksiin liittyvät valitukset käsittelevät ja miten rautettujen tapausten määrää voisi vähentää. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

- 1) Millaisia aiheita vanhuuseläkepäättöksiin liittyvät valitukset käsittelevät?
- 2) Millaisin keinoin eläkeyhtiö pystyisi vaikuttamaan rautettujen tapausten vähentämiseen?

Vastauksia tutkimuskysymyksiin aloitettiin etsimään aineiston pohjalta. Aineisto koostui 62:sta vanhuuseläkepäättöksiin liittyvästä valituksista vuoden 2021 ajalta. Valitukset jaettiin sisällön perusteella kahdeksaan eri kategoriaan: puuttuvat ansiot, eläkkeen alkaminen, oikeus eläkkeeseen, eläkkeen määrä, hakeminen, palkattomat jaksot, LITA-vähennykset ja muut.

Puuttuvia ansioita koskevissa valituksissa esiin nousevia teemoja olivat esimerkiksi tulorekisterin puutteelliset tiedot ja eläkkeen alkamiskuukauden jälkeen maksetut ansiot. Eläkkeen alkamiseen liittyvät valitukset käsitelivät rekisterivirheitä työsuhteiden päättymispäivissä, eläkkeen aloittamisen ajankohdan muutoksia sekä vaatimuksia eläkkeen takautuvasta maksusta. Oikeus eläkkeeseen-kategoriassa valituksia oli esimerkiksi tulorekisterin tiedoista sosiaalietuksien suhteen, työeläkelakien piiriin kuulumattomista työsuhteista ja liian aikaisesta eläkkeen hakemisesta. Eläkkeen määrään liittyvät valitukset käsitelivät erilaisia eläkkeistä tehtäviä vähennyksiä, verotusta sekä lisäeläkettä. Eläkkeen hakeminen-kohdan valituksilla muutoksenhakijat pyrkivät hakemaan rinnalla karttunutta eläkettä. Palkattomat jaksot-kategoriassa valituksia oli tulorekisterin puuttuvista tiedoista sekä tapaturmaeläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen aikana suoritetun korkeakoulututkinnon eläkekarttumasta. Muu syy-luokassa valitukset käsitelivät esimerkiksi eläkkeen takaisinperintää ja ulkomailla asuvan asumisilmoituksia. LITA-vähennyksiä koskevat valitukset liittyivät kaikki ensisijaisen etuuden, eli tapaturmaeläkkeen vähentämiseen vanhuuseläkkeestä.

Rauetettuja tapauksia oli aineiston joukossa 22 kappaletta. Rauetettujen valitusten joukossa korostuvat etenkin eläkettä valituksella hakeneet, yleisesti rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen liittyvät valitukset sekä väliaikaisesta päätöksestä valittaneet.

Eläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen hakemisen unohtaminen oli yksi selkeimmistä syistä asiakkaiden tyytymättömyyteen. Muutoksenhakijat, jotka olivat unohtaneet hakea rinnalla karttunutta eläkettä vaativat takautuvaa maksua ylimmästä vanhuuseläkeiästä alkaen. Rinnalla karttuneen eläkkeen hakemisesta muistutetaan ainoastaan eläkepäättöksen yhteydessä, mutta tulevaisuudessa käytössä voisi olla henkilökohtainen muistutusviesti ylimmässä vanhuuseläkeiässä. Toinen mahdollisuus olisi pyytää asiakkaalta suostumusta rinnalla karttuneen eläkkeen maksamiseen jo ensimmäistä vanhuuseläkehakemusta täytettäessä, kuten esimerkiksi Keva tekee.

Eläkettä valituksella hakeneet voisivat hyötyä selkeämmästä ohjauksesta eläkkeen hakemisen suhteen. Esimerkiksi muutoksenhausta kertoville sivuille voisi lisätä maininnan tilanteista, joissa valitus on väärä keino edistää asiaa ja ohjeistaa asiakasta esimerkiksi rinnalla karttuneen eläkkeen hakemisesta vanhuuseläkehakemuksella.

Väliaikaisesta päätöksestä ei ole valitusoikeutta, sillä siitä voivat puuttua monet oleelliset ansiotiedot, kuten työsuhteen loppupalkka ja lykkäyskorotus. Väliaikaiselle päätökselle lisättävä maininta esimerkiksi edellä mainittujen korotusten puuttumisesta saattaisi vähentää aiheettomien valitusten määrää.

5.2 Tutkimusprosessin arviointia ja jatkotutkimusehdotuksia

Tapaustutkimuksen haasteena on usein yleistettävyyden puute (Koskinen ym., 2005, 167). Tässäkin tutkielmassa aineisto käsittää vain yhden työeläkeyhtiön vanhuuseläkepäättöksiin liittyvät valitukset, joten tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä koko toimialaan. Tutkimuksesta olisi mahdollista tehdä laajempi hyödyntämällä useamman eri työeläkeyhtiön valituksia ja vertailla, onko eri yhtiöiden välillä eroja valitusten teemoissa, määrissä tai ratkaisuihin.

Eläkealalla muutoksenhausta on tehty suhteellisen vähän tuoretta tutkimusta, mikä saattoi vaikeuttaa lähdemateriaalin löytämistä. Osa varteenotettavista aiheista tehdyistä tutkimuksista on jopa useita kymmeniä vuosia vanhoja, joten ne perustuvat jo vanhentuneeseen lainsäädäntöön. Lisäksi muutoksenhausta tehtävät tutkimukset ovat usein keskittyneet toisiin

eläkelajeihin, kuten esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeisiin, jossa ratkaisut tehdään lääketieteellisten perusteiden mukaan. Vanhuuseläkkeen muutoksenhausta ei ole löydettävissä tuoretta tutkimusta, joten oli mielenkiintoista syventyä juuri tähän eläkelajiin, uuteen lainsäädäntöön ja muutoksenhaun toimintatapoihin.

Muutoksenhaku on aiheena todella laaja ja erilaisia tarkastelunäkökulmia löytyy runsaasti. Tämän tutkielman alkuperäisenä suunnitelmana oli keskittyä enemmän asiakkaan näkökulmaan, asiakastyytyvyyteen ja palvelukokemukseen. Tutkielmassa käytettävä aineisto ei kuitenkaan sellaisenaan olisi soveltunut kyseisten aiheiden tutkimiseen, vaan aineistoa olisi ollut hankittava lisää esimerkiksi kyselytutkimuksen avulla. Asiakasnäkökulman sijaan tässä tutkielmassa päädyttiin aineistolähtöisesti kartoittamaan valitusten eri lajeja ja niiden sisältöä.

Aiheen jatkokäsittely vaatisi laajemman ja pidemmällä aikavälillä suoritettavan tutkimuksen. Tutkimusta voisi jatkaa tulevaisuudessa esimerkiksi selvittämällä tässä tutkielmassa käsiteltyjen valitusten ratkaisuja seuraavissa muutoksenhakuasteissa. Vuonna 2021 vireille tulleista Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan ja Vakuutusosoikeuteen siirretyistä valituksista suurimmassa osassa käsittely on mitä todennäköisimmin vielä aloittamatta tai täysin kesken. Aineiston tutkimisvaiheessa kävikin ilmi, että vuoden 2021 ensimmäisellä ja toisella vuosineljänneksellä eläkeyhtiöön saapuneista, Telkiin siirretyistä valituksista osa oli jo palautunut jatkokäsittelystä takaisin eläkeyhtiöön. Loppuvuoden valituksista päätöksiä ei vielä ollut tehty.

LÄHTEET

Kirjallisuus:

Eriksson, P. & Koistinen, K. (2005). *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskus.

Koskinen, I., Alasuutari, P., Peltonen, T. (2005). *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Puusa, & Juuti, P. (2011). *Menetelmäviidakon raivaajat : perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. JTO.

Vähä-Haukijärvi, M. (2015). *Ylimääräinen muutoksenhaku vakuutusosoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asioissa*.

Lehto, A. (2007). *Työkyvyn arvioinnin teoreettiset ongelma-alueet ja valituksenalaisten työkyvyttömyyseläkepäästösten muuttumiseen vakuutusosoikeudessa vaikuttavat tekijät*.

Valtanen, M. (1999). *Työkyvyttömyys- ja yksilöllisten varhaiseläkepäästösten perustelevinen eläkelautakunnassa ja vakuutusosoikeudessa: tutkimus Keskinäisen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sammon valitustapauksista vuosilta 1995 ja 1998-1999*.

Vaulanen, A. (1986). *Muutoksenhaku Kansaneläkelaitoksen antamiin kansaneläkepäästöksiin*.

Rantala, J. & Kivisaari, E. (2020). *Vakuutusoppi (13. uudistettu painos.)*. FINVA.

Rantala, J. & Pentikäinen, T. (2009). *Vakuutusoppi (11. Uudistettu painos.)*. FINVA.

Rissanen, Grönlund, H., Herrlin, O., Kouvonen, K., Levander, M., Lilius, S., Mannonen, H., Mustonen, P., Perälehto-Virkkala, A., & Suotunen, U. (2017). *Työeläke*. Finva.

Tenhunen, & Vaittinen, R. (2016). *Eläketalous (2. uudistettu painos.)*. Finanssi- ja vakuutuskustannus Finva.

Havakka, Niemelä, M., Uusitalo, H., Kangas, O., Huhtanen, R., Airio, I., Ylikännö, M., Vanne, R., Vaittinen, R., Tuomala, M., & Rentola, E. (2017). *Sosiaalivakuutus (Toinen uudistettu painos)*. Finva

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2022). *Sosiaaliturvan menot ja rahoitus 2020: Sosiaaliturvamenot kasvoivat edellisvuoteen verrattuna viidellä prosentilla 75,9 miljardiin euroon*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022050332136>

Työntekijän eläkelaki 395/2006. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060395>

Tietosuojalaki 1050/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>

Hallintolaki 2003/434. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Verkkolähteet:

- Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. (2022). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>. Luettu 4.2.2022.
- Eläketurvakeskus. (2022a). *Työeläkemaksut*. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/tyoelakemaksut/> Luettu 19.4.2022
- Eläketurvakeskus. (2022b). *Eläkejärjestelmän toimijat*. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/hallinto-ja-valvonta/elakejarjestelman-toimijat/> Luettu 11.2.2022
- Eläketurvakeskus. (2022c). *Suomen eläkejärjestelmä*. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/elakejarjestelman-kuvaus/> Luettu 22.4.2022
- Eläketurvakeskus. (2022d). *Eläkkeellesiirtymisikä työeläkejärjestelmässä*. <https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ja-ennusteet/tilastot/elakkeellesiirtymisika/>. Luettu 20.4.2022.
- Eläketurvakeskus. (2022e). *Tilasto Suomen eläkkeensaajista*. <https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ja-ennusteet/tilastot/kaikki-elakkeensaajat/> Luettu 20.4.2022.
- Ritola, S. (2020). *Työttömyysajan kertymä voi olla merkittävä osa eläkkeestä*. <https://www.etk.fi/blogit/tyottomyyssajan-kertyma-voi-olla-merkittava-osa-elakkeesta/>. Luettu 22.5.2022.
- Työeläke.fi. (2021). *Elinaikakerroin*. <https://www.tyoelake.fi/paljonko-saan-elaketta/#title>. Päivitetty 11.11.2021
- Työeläke.fi (2022a). *Työeläke Suomesta ulkomaille*. <https://www.tyoelake.fi/ulkomaalaisena-suomessa/tyoelake-suomesta-ulkomaille/>. Päivitetty 10.3.2022.
- Työeläke.fi. (2022b). *Paljonko saan eläkettä*. <https://www.tyoelake.fi/paljonko-saan-elaketta/#title>. Päivitetty 20.4.2022
- Työeläke.fi (2022c). *Opiskelija saa eläkettä tutkinnosta*. <https://www.tyoelake.fi/paljonko-saan-elaketta/opiskelija-saa-elaketta-tutkinnosta/#title>. Päivitetty 4.3.2022.
- Työeläke.fi (2022d). *Työeläkeote*. <https://www.tyoelake.fi/tyoelakeote/>. Päivitetty 27.4.2022.
- Tela. (2022). <https://www.tela.fi/tyoelakejarjestelma/tyoelakkeet-osana-sosiaalivakuutusta/>. Luettu 29.5.2022.
- Työeläkelakipalvelu. (2017). *Valituskirjelmän toimittaminen työeläkeasioissa*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?&document_id=309604&navigation_history=200234&folder_id=200234. Luettu 13.5.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2020a). *Valituksen täydentäminen, muuttaminen ja sivuvaatimusten esittäminen*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?&document_id=316260&navigation_history=200234&folder_id=200234. Luettu 13.5.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022a). *Muutoksenhaku ja menettelytapojen valvonta työeläkeasioissa*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/compilation_print.faces?folder_id=200232. Luettu 28.4.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022b). *Varsinainen muutoksenhaku työeläkeasioissa*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/compilation_print.faces?folder_id=200233. Luettu 13.5.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022c). *Työeläkeasioiden käsittely*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/compilation.faces?folder_id=200219. Luettu 14.5.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022d). *Vanhuuseläke*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/folder1.faces?folder_id=200079&navigation_history=200001. Luettu 21.5.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022e). *Etuuden määräytyminen*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/compilation_print.faces?folder_id=200002. Päivitetty 1.1.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022f). *Ylimääräinen muutoksenhaku työeläkeasioissa*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/compilation.faces?folder_id=200236. Luettu 13.5.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022g). *Työansioden kohdentamisessa pääsääntö on maksuperiaate*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/folder1.faces?&document_id=318163&navigation_history=200179&folder_id=200179. Päivitetty 15.3.2022.

Työeläkelakipalvelu. (2022h). *Eläke palkattomilta ajoilta*. https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/compilation_print.faces?folder_id=200007. Luettu 31.5.2022.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). *Vapaaehtoiset vakuutukset*. <https://stm.fi/vapaaehtoiset-vakuutukset>. Luettu 8.5.2022.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta (TELK). (2020a). *Muutoksenhakijalle*. <https://www.telk.fi/fi-FI/Muutoksenhakijalle>. Päivitetty 27.1.2020.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta (TELK). (2020b). *Toiminta*. <http://www.telk.fi/fi-FI/Toiminta>. Päivitetty 29.9.2020.

Keva. (2021). *Eläkkeen hakeminen*. <https://www.keva.fi/henkiloasiakkaalle/tietoa-elakkeista/nain-haet-elaketta/#oletko-tyoskennellyt-elakkeella-ollessasi>, Päivitetty 21.5.2021.

Vakuutusosikeus. (2020). *Vakuutusosikeus tuomioistuimena*.
<https://www.vakuutusosikeus.fi/fi/index/toiminta/vakuutusosikeustuomioistuimena.html#>.
Päivitetty 28.9.2020.

Kansaneläkelaitos. (2021). *Kansaneläkkeen määrä ja maksaminen*.
<https://www.kela.fi/kansanelake-maara-ja-maksaminen>. Päivitetty 30.12.2021.

Kansaneläkelaitos. (2022). *Takuueläke*. <https://www.kela.fi/takuuelake>. Luettu 20.4.2022.
Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). (2021). *Tulorekisterin käyttöönotto ja vaikutukset*.
<https://www.vtv.fi/julkaisut/tulorekisterin-kayttoonotto-ja-vaikutukset/> Päivitetty 8.4.2021.

Verohallinto. (2022). *Tulorekisteri -> Omat tulotiedot*.
<https://www.vero.fi/tulorekisteri/tietoa-meista/sahkoisen-asiointipalvelun-kayttoohjeet/tulonsaaja/omat-tulotiedot>. Päivitetty 21.3.2022.

KUVIOT

Kuvio 1. Valituskäsittelyn eteneminen

Kuvio 2. Valittajien sukupuoli

Kuvio 3. Valittajien ikä valituksen vireilletulopäivänä

Kuvio 4. Valitusten syyt

Kuvio 5. Valitusten ratkaisut

Kuvio 6. Valitusten ratkaisut syittäin eriteltyinä

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkkejä valitusten ratkaisuista

LIITTEET:

Liite 1. Työeläkkeelle siirtyneet eläkelajeittain 2016-2020

	Molemmat sukupuolet	Miehet	Naiset
Suomessa ja ulkomailla asuvat yhteensä			
Vanhuuseläke (pl. ositt. varh. vanhuuseläke)			
Kaikki ikäluokat			
2016	56 764	27 636	29 128
2017	56 615	27 546	29 069
2018	48 855	23 299	25 556
2019	44 487	21 490	22 997
2020	42 085	20 232	21 853

Eläketurvakeskus. (päivitetty 22.6.2021). Työeläkkeelle siirtyneet eläkelajeittain.
Vanhuuseläke 2016-2021.

https://tilastot.etk.fi/pxweb/fi/ETK/ETK_120tyoelakkeensaajat_40tyoelakkeelle_siirtyneid_en_lkm/elsi_t01_laji.px/table/tableViewLayout1/